

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ TELEVİZYON DERSLERİNİN
NİTELİĞİ VE KİTAPLARLA İLİŞKİSİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

Aysel GÜNAY

Eskişehir, 1989

JÜRİ ÜYELERİ

Başkan :
Üye :
Üye :

Tez'in Kabul Edildiği Tarih .../.../ 1990

YAZAR

YÜKSEK LİSANS

SİNEMA - TELEVİZYON

özgeçmiş

- 14 Ekim 1966 Eskişehir'de doğdu
1983 Eskişehir Tepebaşı Lisesi'ni bitirdi.
1987 Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fa-
kültesi Sinema-Televizyon Bölümü'nü
bitirdi.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÇİZELGELER LİSTESİ	VIII
BÖLÜM	
I. GİRİŞ	1
1.1 Sorun	3
1.1.1 Televizyon ve Eğitim	6
1.1.2 Eğitim Aracı Olarak Televizyonun Üstünlükleri	11
1.1.3 Televizyonun Eğitimde Kullanım Alanları ve Kullanım Biçimleri ..	13
1.1.3.1 Yaygın Eğitimde Televizyon	13
1.1.3.2 Örgün Eğitimde Televizyon	14
1.1.3.3 Uzaktan Öğretimde Tele- vizyon	16
1.1.4 Televizyon Eğitim Programlarının İzleyiciye Ulaştırılması	22
1.1.4.1 Açık Devre	22
1.1.4.2 Kapalı Devre	22
1.1.4.3 Video Bant Sistemi	23
1.1.5 Televizyon Eğitim Program Kategorileri	24
1.1.5.1 Direkt Öğretici Program	24
1.1.5.2 Bilgi Verici Program ...	24
1.1.5.3 Güdüleyici Program	25

1.1.6 İyi Bir Eğitim Programının	
Özellikleri	25
1.1.7 Açıköğretim Fakültesi	29
1.1.7.1 Açıköğretim Fakültesi Te-	
levizyon Ders Programları.	34
1.2 Amaç	41
1.3 Önem	42
1.4 Sayıltılar	42
1.5 Sınırlılıklar	43
II. YÖNTEM	44
2.1 Araştırma Modeli	44
2.2 Evren ve Örneklem	44
2.3 Veriler ve Toplanması	47
2.4 Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	49
III. BULGULAR VE YORUM	50
3.1 Programların Sunuluş Biçimine İlişkin	
Bulgular	50
3.1.1 Bir Önceki ve Sonraki Dersle Bağ-	
lantı Kurma Durumu	50
3.1.2 Programın (Dersin) Amaçlarının	
Belirtilme Durumu	54
3.1.3 İçeriğin Nasıl Sunulacağına A-	
çıklanması Durumu	56
3.1.4 Soru Sorma-Düşünmeye Yöneltilme	
Durumu	57
3.1.5 Dersin Sunuluş Biçimi	59

3.1.6	Önemli Kısımların Tekrarı ve Program Sonunda Özet Yapma Durumu	61
3.2	Programların Yapısına İlişkin Bulgular..	65
3.2.1	Programlarda Görüntü Ögesine Yer Verme Durumu	65
3.2.2	Görüntü-Anlatım Uygunluğu	67
3.3	Televizyon Programları - Kitaplar Ara- sındaki İlişkiye Ait Bulgular	69
3.3.1	Kitaplardaki Konular Arasından Seçme Yapma Durumu	69
3.3.2	Kitaplardaki Örnekleri Tekrar Etme ve Farklı Örnek Verme Durumu	73
3.3.3	Kitaplardaki Grafiklerin Kullanımı ve Farklı Grafik Kullanma Durumu..	76
3.3.4	Kitaplara Gönderme Yapma Durumu...	78
IV.	ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER	80
4.1	Özet	80
4.2	Yargı	88
4.3	Öneriler	89
EKLER	91
1.	İZLEME FORMU ÖNREĞİ	92
2.	ÖRNEKLEM GRUBU DERSLERİN KİMLİKLERİ	93
3.	EK ÇİZELGELER	99
KAYNAKLAR	103

ÇİZELGELER LİSTESİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
1. PROGRAM BAŞINDA BİR ÖNCEKİ DERSLE BAĞLANTI KURULUP KURULMADIĞI	51
2. PROGRAM SONUNDA GELECEK DERSLE BAĞLANTI KURULUP KURULMADIĞI	52
3. PROGRAM GİRİŞİNDE AMAÇLARIN BELİRTİLİP BELİRTİLMEDİĞİ	55
4. İÇERİĞİN NASIL SUNULACAĞININ AÇIKLANIP AÇIKLANMADIĞI	56
5. SORU SORMA-DÜŞÜNMEYE YÖNELTME DURUMU	57
6. BİLGİNİN OKUNARAK-ANLATILARAK AKTARILMA DURUMU..	60
7. ÖNEMLİ KISIMLARIN TEKRARININ YAPILIP YAPILMADIĞI	62
8. PROGRAM SONUNDA ÖZET YAPILIP YAPILMADIĞI	63
9. KULLANILAN GÖRÜNTÜ ÜGELERİNİN TÜR VE SAYI OLARAK DAĞILIMI	66
10. KONULAR ARASINDAN SEÇME YAPILIP YAPILMADIĞI.....	70
11. ÜNİTELERİN OLDUĞU GİBİ TEKRAR EDİLİP EDİLMEDİĞİ.	72
12. KİTAPTAN ÖRNEK VERİLİP VERİLMEDİĞİ	73
13. FARKLI ÖRNEK VERİLİP VERİLMEDİĞİ	74
14. KİTAPLARDAKİ GRAFİKLERİN AYNE KULLANILIP KULLANILMADIĞI	76
15. KİTAPLARDAKİLERDEN FARKLI GRAFİK KULLANILIP KULLANILMADIĞI	77
16. KİTABA GÖNDERME YAPILIP YAPILMADIĞI	79

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Toplumlar sürekli değişim içindedir. Toplumsal kurumlar birbirleriyle etkileşim içinde olduğu için, herhangi bir toplumsal kurumda meydana gelen değişme, diğer kurumları da etkileyerek onların da değişmesine neden olur. Toplumsal değişmeden en çabuk etkilenen kurumlardan biri de eğitim kurumudur (1).

En genel anlamda eğitim, yürürlükteki değerlerin, bilgilerin ve hünelerinin yetişen kuşaklara iletilmesi, kazandırılmasıdır (2). Biraz daha geniş bir tanımla eğitim, toplum üyelerinin yöntemli olarak yetiştirilmesi ve eğitilmesi amacına yönelik, saptanan kalıplara göre bilgilerin(özellikle bilimsel olanların), manevi değerlerin, becerilerin ve davranış normlarının özümlemesini hedef tutan, içeriği söz konusu toplumun toplumsal - ekonomik ve politik düzeni ile, bir toplumun maddi ve teknik temeline göre

(1)

Nurettin FİDAN, Münire ERDEN, Eğitim Bilimine Giriş, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1986, s.98.

(2)

Özer OZANKAYA, Toplumbilime Giriş, Savaş Yayınları Ankara, 1982, s.299.

belirlenen, oldukça bağımsız bir sistem olarak tanımlanabilir (3). Kısaca eğitim, içinde yaşanılan toplumca arzu edilen davranışların bireylerde oluşturulması sürecidir(4).

Hızla değişen toplumsal ve ekonomik koşullar kaçınılmaz olarak eğitimi de etkilemiştir. Değişen koşullara uymaya çalışan toplum karşısında eğitim sisteminin de kendini yeni teknolojilerle geliştirmesi kaçınılmaz olmuştur. Hızla artan nüfus ve dolayısıyla artan eğitim talebi, miktar ve ayrıntı yönünden artan bilgi, bilimsel ve teknolojik evrim gibi sebeplerle öne sürülen yeni eğitim sistem ve yöntemleri hızla yaygınlaşmaktadır. Eğitim teknolojisinin bir parçası olan uzaktan öğretim ve televizyonla eğitim de ileri sürülen, denenen ve uygulanan yöntemlerden biridir.

Bu alanda artık tek bir araç yerine değişik araçların birbirini tamamlayacak şekilde kullanılması en çok benimsenen yol olmaktadır. Sistemde her aracın belli görevleri vardır. Bu görevler araçlar tarafından yerine getirildiği takdirde uzaktan öğretim sisteminin başarısı istenen, arzulanan düzeyde gerçekleşecektir.

Araştırmaya konu olan Açıköğretim Fakültesi'nin yükseköğrenim düzeyinde yürüttüğü uzaktan öğretim uygulama-

(3)

V. TURÇENKO, Bilimsel-Teknik Devrim ve Eğitimde Devrim, Çev. Ahmet OKAN, Konuk Yayınları, İstanbul, 1979, s.22.

(4)

Kamuran ÇİLENTİ, Eğitim Teknolojisi ve Öğretim, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1984, s.13.

ması da üç temel öğrenme sürecinden oluşmaktadır. Bunlar; temel öğretim süreci olan ders kitapları, kitapları destekleyip, zenginleştirme amacıyla yayınlanan televizyon programları ve yüzyüze iletişim ortamını oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen danışmanlık hizmetleri olmaktadır.

Uzaktan öğretimde televizyon eğitim programları ile ders kitapları arasındaki ilişki, sistemin etkinliği ve araçların işlevi açısından belli bir öneme sahiptir. AÖF örneğinde de bu iki sürecin, işlevleri doğrultusunda kullanılması sistemin başarısında etken rol oynamaktadır.

1.1 Sorun

Bir toplumsal kurum olarak eğitim, toplumun eğitim gereksinmesini karşılamak için kurulmuştur (5). Eğitim, kendisine verilen eğitim görevleriyle toplumu hem etkiler, hem de toplumun yapısından büyük oranda etkilenir (6). İçinde yaşadığımız çağın bilim, teknoloji ve endüstri çağı olmasından dolayı, yaşanan çağa ayak uydurabilmek için teknolojiden yararlanma yoluna gidilmiş, böylece eğitim felsefesi ve politikasındaki değişimler en etkin eğitim teknolojisi yöntemlerine yol açmıştır. Eğitim felsefesi, politikası ve özellikle yöntemlerindeki değişimler ve farklılaşmalar sonucu, eğitim teknolojisi ayrı bir bilim dalı

(5)

İ.Ethem BAŞARAN, Eğitim Psikolojisi.Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1980,s.54.

(6)

A.g.k. s.47

olarak gelişme göstermiştir (7). Eğitim teknolojisi, eğitimle ilgili kuramların en etken ve olumlu uygulamalara dönüştürülmesi için personel, araç-gereç, süreç ve yöntemlerden oluşturulmuş bir sistemler bütünüdür (8).

Çağdaş eğitim teknolojisinin bir parçası olan araç-gereç kullanımının gerekliliği, bugün tartışmasız kabul edilmektedir. Eğitim araçlarının tümü, eğitim ve öğretim etkinliklerinin daha verimli olmasını sağlamak için öğretmen ve yetiştiricilere en büyük yardımcıdır. Eğitim araçlarıyla öğrenme, hem daha çabuk olmakta, hem de öğrenilenler daha uzun süre hatırdta kalmaktadır. Öğretim artık, bir takrir metodu ile zihinlere hitabetme durumundan çıkıp, öğretilecek kimselerin duyu organlarına etkide bulunmak suretiyle daha güvenilir ve uzun ömürlü bilgi kazandırma yollarına yönelmiş bulunmaktadır (9).

Eğitimde verimliliği artırıcı işlev gören eğitim araçlarını; işitme, görme, görme-işitme ve üç boyutlu araçlar olarak sınıflandırmak mümkündür. Radyo, teyp, afiş, resim, grafik, model, film ve televizyon gibi pek çok araç, öğrenciye kazandırılması istenen davranışlarla ilgili daha somut ve zengin yaşantılar sağlayarak öğrenmeyi kolaylaş-

(7)

Naci GÜÇHAN, Sistem Yaklaşımı ile Televizyon Eğitimi Programı Yapımı-AOF Orneği-Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1988, s.3.

(8)

Cevat ALKAN, Eğitim Teknolojisi:Kuramlar ve Yöntemler, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1977, s. 52.

(9)

Müslim PEKGÖZ, Rifat HANCILAR, Eğitimde Görme ve İşitme Araçları, Güvendi Matbaası, Ankara, 1977, s.52.

tırmaktadır (10). Eğitimde araç kullanmanın genel amaçları şu şekilde sıralanabilir :

- . Zamandan ve sözden ekonomi sağlaması,
- . Belli fikirlerin gözönünde canlandırılmasını sağlaması.
- . Karmaşık fikirleri basite indirgeyerek açıklaması.
- . Fikir, işlem ve süreçlerin sırasını göstermesi.
- . Öğretimi canlı ve açık hale getirmesi.
- . Öğrencinin ilgi ve dikkatini artırması.
- . Öğrenme arzusunu yaratması.
- . Öğrenilecek konu üzerinde pratik yapma olanağı sağlaması.
- . Öğretimi zenginleştirmesi.(11).

Pratik açıdan bakılırsa, eğitimin iyi nitelikte olması kadar, çekici olması da önemlidir (12). Bu çekiciliğe sahip en iyi araç ise hem görme, hem de işitme duyusuna hitap etmesinden dolayı televizyondur. Çünkü, öğrenme işlemine katılan duyu organlarının sayısı ne kadar fazlaysa

(10)

FİDAN, ERDEN, Eğitim Bilimine Giriş, s. 66.

(11)

Leyla ÖZYÜREK, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1983, s. 88.

(12)

Richard LIVINGSTONE, Eğitimde Geleceğe Bakış, Çev. Turhan OĞUZKAN, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1969, s. 43.

öğrenme o kadar iyi, unutma o kadar güç olur (13).

1.1.1 Televizyon ve Eğitim

Kitle iletişim araçları içerikleri ve örgütleniş biçimleriyle çok çeşitlilik gösterir ve toplum üzerinde etkili olabilecek geniş bir alandaki faaliyetleri kapsarlar. Kullanılan iletişim aracının ya da onun kullanım biçiminin değişmesine neden olan, teknoloji ve sosyal davranıştaki değişme olgularıdır (14). Bir kitle iletişim aracı olan televizyon, eğitim sorunlarının geleneksel yöntemlerle çözümlenemediğinde gündeme gelmiş ve dikkatler bu alanda yoğunlaşmıştır.

Televizyondan eğitimde yararlanma, televizyonun geniş çapta kullanılmaya başlanmasından - II.Dünya Savaşından- sonra yetişkin eğitiminde gerek kalkınmış, gerekse kalkınmakta olan ülkelerde deneyimleri yapılmış ve bu deneyimler ışığında sürdürülmüştür. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Japonya, İngiltere, İtalya, Fransa gibi toplumsal süreçlerini tamamlamış ülkelerde televizyonda yetişkin eğitimi, gerek geniş anlamı ile eğitim -yani gelişen teknik buluşlardan, diğer ülkelerde yararlanılan yöntem ve tekniklerden haber verme, bu konularda eğitme-, gerekse dar

(13)

ÇİLENTİ, Eğitim Teknolojisi ve Öğretim, s. 180.

(14)

Korkmaz ALEMDAR, Raşit KAYA, Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar, "Kitle İletişim Araçlarının Etkileri", Denis MCQUAIL, Savaş Yayınevi, Ankara, 1983, ss. 45-48 .

anlamıyla beceri, uğraşı, yetenek kazandıran, tutum ve davranışları etkileyecek nitelikte eğitim yayınları şeklinde yapılmaktadır (15).

Televizyon, eğitim ve ekonomi düzeyleri düşük olan toplumlar açısından da çekici ve güvenilir bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle televizyon, Nijerya, Samoa, Colombia, El Salvador ve Fildişi Sahili gibi toplumlarda da öğretmen yetiştirme, müfredat programı geliştirme alanlarında ve okula kaydolanlarla mezunların sayılarını artırma konularında kullanılmıştır (16).

Türkiye'de televizyonun eğitim amacıyla kullanılması Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)'nin 1968 yılında yayına başlamasından bir yıl sonra 'Okul Televizyonu' ile olmuş ; TRT-Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ve ortak kurul kararlarıyla programlar gerçekleştirilmiştir. Televizyonda yayınlanan okul veya yetişkin eğitimiyle ilgili programların yazım, yapım işlemleri Film Radyo Televizyon Merkezi (FRTM)'ndeki görevli öğretmenler tarafından yapılmış, program yönetimleri ve teknik işlemleri de Ankara Televizyon Stüdyolarında, TRT teknik personelinin işbirliği ile gerçekleşmiştir (17).

(15)

Aysel AZİZ, Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri ve Önemi, TODAİ, Ankara, 1975, s. 31.

(16)

İlhan ÖZDİL, Uzaktan Eğitim Teknolojisi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1985, s. 68-69.

(17)

Necmettin ÖZDAMAR, Mesleki Teknik Öğretim Dergisi, Sayı : 280, Ankara, Haziran, 1976, ss.3-7 .

Televizyondan bir sistem bütünlüğü içinde uzaktan öğretimde yararlanma ise, 1974 yılında olmuştur. Kalkınmanın gerektirdiği kritik insangücü gereksinimini karşılamak; yükseköğrenim kurumları önündeki öğrenci birikimini ortadan kaldıracak yeni kapasite yaratmak ; televizyon ve radyodan yararlanarak büyük kitlelere eğitim hizmeti götürmek ve öğretim etkinliğini artırmak gibi gerekçelerle 1974 yılında "Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi" kurulmuştur. Bu uygulamada "Deneme Yüksek Öğretmen Okulu" pilot bir kurum olarak faaliyete geçmiştir. Uygulanmak istenen model ;varolan yerleşik öğretmen okullarının programlarını aynen uygulamak, fakat farklı öğretim yöntemleri geliştirmektir. Fakat, uygulamalara gerekli ön hazırlıklar ve tecrübe olmadan, hızla girişilmiş, fazla öğrenci grubu, materyal eksikliği ve yetersiz düzeyde danışmanlık hizmetleri gibi sebeplerle, uygulamadan istenen sonuç alınamamıştır.

Uzaktan öğretim çalışmalarının yükseköğretim kademesindeki bu ilk girişimleri, uygulamaya geçildikten 15 ay sonra, yerini "Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu" (YAYKUR) na bırakmıştır. Bu sistem, " Mektupla Yüksek Öğretim" le amaçta aynı, fakat yöntem ve yaklaşımda farklı özellikler taşımaktaydı. Televizyonu merkeze alarak çok araçlı bir öğretim uygulaması izlemeyi amaçlayan kurum;

- . okul içi öğretim,
- . televizyonla öğretim,
- . radyo ile öğretim,
- . mektupla öğretim ve
- . yüzyüze öğretim

olmak üzere değişik türde öğretim yöntemleri uygulamayı planlamıştı. Daha önceki girişimde olduğu gibi, bu girişimin de hedefi, sistemi en kısa zamanda merkez, bölge ve yerel birimleriyle bir "Açık Üniversite" ye dönüştürmektir. Ancak, yönetim, öğretim kadrosu, program, öğretim ortamları ve yöntemler gibi pek çok sorun nedeniyle yüksek öğretim kademesindeki bu ikinci girişim de gelişip yaygınlaşma olanağı bulamadan sona ermiştir (18) .

Öte yandan, 1981 yılı içinde başlatılan Okuma-Yazma Seferberliğine katkıda bulunmak amacıyla "Televizyon Okulu" programları da uzaktan öğretimin bir boyutu olarak uygulamaya konmuştur (19).

Nihayet Anadolu Üniversitesi, daha önceki adı "İletişim Bilimleri Fakültesi" olan, şimdiki adı "Açıköğretim Fakültesi" ile 1982-1983 öğretim yılından itibaren, iş idaresi ve ekonomi alanlarında tüm Türkiye'ye yönelik yaygın yükseköğretim ve eğitim hizmetine başlamıştır. Türk yükseköğretimi için 1960'lı yıllardan bu yana önemli bir sorun haline gelen 'karşılanamayan talep' in 1/3'üne yakın bir bölümünü karşılamış ; ondan sonra da 1985-1986 Akademik yılından başlayarak ilköğretim okulları öğretmenlerinin bilgi ve beceri düzeyini yükseltmeye ve tazeleme-ye yönelik "Eğitim Ön-Lisans Programı" nı uygulamaya

(18)

Cevat ALKAN, Açık Üniversite. Uzaktan Öğretim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, A.Ü. Eğitim Fakültesi, Ankara, 1981, ss. 162-168 .

(19)

Alişan HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara, 1983, s.15.

koymuştur (20).

1989 yılında , yine uzaktan öğretim alanında iki yeni uygulamaya daha başlanmıştır. Bunlardan biri, ortaöğretim düzeyinde, geleneksel sistemin müfredat programına göre ve bu eğitimi desteklemek amacıyla hazırlanan "Okul Televizyonu" programlarıdır. Başlangıçta sadece lise son sınıfların fen (Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji) derslerine yönelik bu uygulama, sonradan lise 1 ve 2. sınıfların yine fen derslerine destek amacıyla hazırlanan programlarla devam etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı, Anadolu Üniversitesi ve TRT'nin işbirliğiyle hazırlanan bu programlar 1989 Baharından itibaren düzenli olarak yayınlanmaktadır. Diğer uygulama ise turizm alanında yetişmiş eleman açığını kapatmak amacını gütmektedir. Sistem, kitaplar ve televizyon programlarından oluşan iki aylık uzaktan öğretim ve birbuçuk aylık uygulama sürecinden oluşmaktadır. Sınavla, uygulama sürecine katılmaya hak kazananlar, yine bir sınavla yeterliklerini kanıtlamakta ve belli konularda sertifikalarını almaktadırlar. İlkinde "Servis" ve "Kat hizmetleri" konularında yapılan eğitim, Aralık 1989'da başlayan ikinci bölümde " Mutfak " ve " Ön büro " konularıyla halen devam etmektedir.

(20)

Murat BARKAN, Eğitim Amaçlı İletişim ve Video-
nun İşlevleri : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesin-
de Örgütsel Uygulama Model Önerisi, Anadolu Üniversitesi A-
çık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1988, s. 185.

1.1.2 Eğitim Aracı Olarak Televizyonun Üstünlükleri

Ne amaçla ve ne şekilde olursa olsun, herhangi bir eğitim ortamında varolan araçları doğru ve yerinde kullanmak için, o aracın özelliklerinin iyi bilinmesi gerekmektedir. Televizyonun eğitime getirdiği üstünlükler ve birtakım özellikler aşağıda sıralanmıştır.

- . Görsel-işitsel bir araç olarak televizyon, ilgi çekici ve sürükleyicidir. Bu şekilde dikkatin sürekliliğini sağlar.
- . Bir hareketi baştan sona göstermenin en iyi aracıdır.
- . Televizyon, gerçeğin kurgulanmış şeklidir. Böylece yaşanmış bir olay, daha geniş olarak bütünüyle canlandırılabilir. Bu anlamda televizyon gözden kaçabilecek ilişkileri öne çıkartıp, dikkat dağıtabilecek önemsiz ayrıntıları ayıklayarak gerçeği belirginleştirir.
- . Televizyon, işlem ya da olaylar dizisinde zaman ögesini kontrol edebilir. İnsan gözünün izleyemeyeceği kadar hızlı ya da yavaş olaylar, televizyon ile izlenebilir hale getirilir.
- . Televizyonda nesnelere büyütülüp, küçültülebilir. Kamera ve mikroskobun birleşmesiyle çıplak gözle görülemeyecek ölçekteki nesnelere ve işlemler görüntülenebilir.

- . Televizyon uzak geçmişi ve bugünü izleyiciye getirebilir. Kitaplardan okunan pek çok konu, somut ayrıntılarıyla yeniden kurulabilir.
- . Televizyon, yinelenmesi kolay olmayan çeşitli öğretme gösterilerinin tekrarlanması ve kolayca gösterilmesini sağlar.
- . Televizyon görünmeyeni göstererek, gerçeği yeniden kurabilir. Canlandırma tekniği ile, görünmesi imkansız işlem ve süreçlere somut nitelik kazandırır.
- . Televizyon, yaş-eğitim ve olgunluk düzeyi farklı kişilere ortak deneyim sağlar.
- . Televizyon, bütün eğitim araçlarını ayrı ayrı ya da birarada kullanabilir. Eşyalar, fikirler ve olaylar arasındaki ilişkileri açıklamada, canlandırma sanatıyla birleştirilmiş pek çok fotoğraf, diyagram, grafik, ses efektleri, renk ve hareketler eğitimde üstün özelliklere sahiptirler.
- . Televizyon, tek başlarına incelendiklerinde aralarındaki ilişkinin saptanması ve anlaşılması olanağı bulunmayan, iki veya daha fazla sayıdaki nesnelere arasındaki ilişkiyi çok kameralı tekniklerle görsel hale getirir.
- . Televizyon, kusursuz olanın modelini sunar. Üstün nitelikli, tecrübeli kişiler, sanatçılar, öğretmenler televizyon aracılığıyla

geniş kitlelere götürülebilir.

- . Pek çok kaynaktan toplanabilen bilgi, televizyon alıcı sayısı arttıkça sonsuz derecede çoğaltılabilir (21).

Bu özellikler gözönüne alınarak hazırlanacak televizyon eğitim programları değişik amaçlarla, farklı biçimlerde kullanılabilir.

1.1.3 Televizyonun Eğitimde Kullanım Alanları ve Kullanım Biçimleri

Televizyonun eğitimde kullanılış biçimine bakıldığında iki farklı yaklaşım görülür. Bunlardan biri, televizyonun tek başına eğitim aracı olarak işlev görmesidir. İkincisi ise diğer araçlarla birlikte, yani çok araçlı sistemde bir öge olarak kullanılmasıdır.

1.1.3.1 Yaygın Eğitimde Televizyon

Televizyon eğitim programının tek başına işlev gördüğü alanlardan biri, normal yayın kanallarından, belli hedef kitlesi olan ve asıl amacı eğitmek olan yaygın televizyon programı uygulamasıdır. Belirli bir toplumun kültürel yapısına uygun, çekici ve etkili televizyon programları ile pek çok insan ekran başına çekilip, ev ortamında

(21)

Dursun GÖKDAĞ, Ders Notları, ss.4-6 ; PEKGÖZ, HAN-CILAR, Eğitimde Görme ve İşitme Araçları, s.35; ALKAN, Eğitim Teknolojisi, s.182-183; ÇİLENTİ, Eğitim Teknolojisi ve Öğretim, s. 74-75; ÖZDİL, Uzaktan Eğitim Teknolojisi, ss.91-93.

eğitilmeleri sağlanabilir. Özellikle resmi devlet öğreniminden sonra, toplumsal gelişme sürecine katkısı olan çalışan nüfusun -yetişkinlerin-, okul öncesi çocukların eğitiminde televizyondan büyük ölçüde yararlanılmaktadır. Çeşitli biçimlerde yapılacak yayınlarla, çiftçilere; tohum ekimi, hayvancılık, ilaçlama, kadınlara; çocuk bakımı, ev ekonomisi, çiçek bakımı, sağlık, çocuklara; trafik kuralları, yardımlaşma, temizlik v.b. konularda bilgi verilerek geniş kitlelerin, belli konularda eğitilmesi mümkündür. Televizyonun tek başına kullanıldığında bile etkin bir eğitim aracı olacağını kanıtlayan en güzel örnek, okul öncesi çocuklara öğretim yapan "Sesame Street" uygulamasıdır. Bu programın Amerika'da yaklaşık 10 milyon okul öncesi çocuk tarafından düzenli olarak izlendiği ve eğitimlerine katkıda bulunduğu saptanmıştır (22).

1.1.3.2 Örgün Eğitimde Televizyon

Televizyon eğitim programlarından tek başına öğretim kaynağı olarak yararlanmanın yanısıra diğer araçlarla birlikte kullanmak da mümkün olmaktadır. Bunun en yaygın ve 1960'lardan beri uygulanan (23) örneği, örgün öğretim kurumlarında, öğretmen, kitap beraberliğinde kullanılışındır. Öğretmene büyük ölçüde destek olduğu bu kullanımda sınıfa getirilmesi olanaksız cisim, olgu ve olayları olduğu

(22)

ÖZDİL, Uzaktan Eğitim Teknolojisi, s. 81.

(23)

Robert LEFRANC, Etkin Okul Televizyonunun Engelleri, Çev. Dursun GÖKDAĞ, Kurgu Dergisi, Eskişehir, Sayı: 2, Ekim 1979, s.135.

anda, olduğu gibi gösterip, duyurması açısından ilgi çekici ve teşvik edici özelliğe sahiptir (24). Bu uygulamada televizyonun derslere katkısı değişiklikler göstermektedir.

- . Televizyon eğitim programları, alışılmış öğretim biçimlerine destek sağlar ve onları tamamlar.

Bunda, öğretmen tüm olarak öğretim için sorumluluk taşımaya devam eder. Çalışmasına televizyon programını katıp katmaması, katarsa bunun ne dereceye kadar olacağı ona bırakılmıştır. Öğretimi desteklemenin bu biçimine, öğrenciler arasında öğrenmeyi artırma ve öğretmenlerin eksikliklerini giderme umuduyla sık sık başvurulur.

- . Televizyon eğitim programı, sınıftaki ders konusunun özüne inmenin aracılığını yapar.

Bunda öğrencilerin genel gözetimi yanında, sınıf öğretmenin işlevi, çalışmaların hazırlanıp, izlenmesi ile sınırlı kalırken; televizyon öğretmeni bilgi aktarmada aracı olma sorumluluğunu taşımaktadır.

- . Televizyon eğitim programı, ana ders konusunun aracılığını okul ve derslikler dışında da yapar.

Bu biçim, çoğunlukla yeteri kadar okul veya öğretmen olmadığı ya da öğrencilerin olağan ders saatlerinde derslerde bulunmadıkları durumlarda ortaya çıkar. Öğretmen

(24)

ÇİLENTİ, Eğitim Teknolojisi ve Öğretim, s.74.

ve küme başkanlarının rolü burada da ortam hazırlamaktan ibarettir(25).

Yararlı, iyi yönünden bakılırsa, üstün nitelikli pek çok televizyon programı yetkin bir ek bilgi sağlamakta, öğretmenlere de sunuş yönünden çeşitlilik, yenilik getirmektedir (26). Ancak bu araçtan tam anlamıyla yararlanılması sınıf öğretmenin katılımına bağlıdır; bu katılım da öğretmenin, tartışma, açıklama, yanıtlama etkinliklerine yer verme bakımından, öğrenci eğilimlerini dikkate alan, programların izlenmesine olanak veren bir düzenleme yapmasıyla sağlanır. Başka bir deyişle, etkili televizyon yaşantıları planlanıp gerçekleştirildikten sonra, artık sınıf öğretmenine güvenmekten başka yapılacak bir şey yoktur ; zira öğrencinin nasıl ve ne zaman etkilenebileceğini bilecek kişi öğretmendir (27).

1.1.3.3 Uzaktan Öğretimde Televizyon

Dünya öylesine hızlı değişmektedir ki, gerek eğitimin gerekse sosyal düzenin aynı tempo ile bu değişmelere ayak uydurması gerekmektedir (28) . İçinde bulunduğumuz

(25)

Dietrich BERWANGER, Film ve Televizyon Yoluyla Bilgi ve Eğitim, Çev. Esra HEPER, Kurgu Dergisi, Eskişehir, Sayı:2, Ekim 1979, s. 145-146 .

(26)

Denis MCQUAIL, Televizyon ile Eğitim, Çev. Aysel USLUATA, İstanbul Reklam Yayınları, No. 28, İstanbul, 1973, s. 54.

(27)

ÖZDİL, Uzaktan Eğitim Teknolojisi, s. 94.

(28)

ALKAN, Eğitim Teknolojisi, s. 8.

yüzyılda insan eğitiminin doğumdan ölüme kadar devam etmesi gereken bir süreç olduğu kabul edilmektedir. Bu süreç içerisinde tüm bireyler yetenekleri ölçüsünde eğitim olanaklarından yararlanma hakkına sahiptirler. Bu görüşten hareket edildiği zaman bireylere götürülecek eğitim hizmetlerinin yer, zaman, yaş, amaç, yöntem ve benzeri yönlerden esnek olması gerekmektedir. Bu esnekliği sağlayacak eğitim uygulamalarından birisi, ilgili kaynaklarda "duvarsız eğitim", "açık eğitim", "yazılı gereçlerle eğitim", "açık üniversite" vb. adlarla belirtilen "uzaktan öğretim" uygulamasıdır. Eğitim teknolojisindeki gelişmelere koşut olarak uzaktan öğretim uygulamalarında radyo, televizyon, televizyonlu teyp ve bilgisayarlara doğru uzanan birçok araç ve gereçten yoğun biçimde yararlanılmaktadır(29).

Uzaktan öğretim alanında güdülen amaçların çok çeşitli olduğu görülmektedir. "Açık Üniversite" durumunda olduğu gibi, bazen bu amaç, yükseköğretim görme olanağı bulamamış kimselere bir yükseköğretim sağlamaktan ibaretir. Diğer sistemlerden bazıları mesleki alanda çeşitli "bilgi tazeleme" kursları sunarken, bazıları da geleneksel yükseköğretim çerçevesinde uygulanagelen sınavlara hazırlayıcı nitelikte kurslar vermektedirler. Diğer bir kısmı ise, halen çalışmakta olan ve mesleğinde ilerlemek isteyen kimselere gelişme programları uygulamaktadırlar. Son olarak da bazı deneylerin daha ziyade belirli konularda kamu-

(29)

HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler, s.19-20.

sal bilinci güçlendirmek amacıyla planlandığını görüyoruz (30). Amaç ne olursa olsun, artık bu alanda tek bir araç yerine çeşitli araçlar ve tümleşik tekniklerin kullanılması kaçınılmaz olmuştur. Çünkü birden çok araç kullanılan bir program, tek bir aracın kullanıldığı programa göre daha etkili olur (31).

Uzaktan öğretimde temel eğitim kaynakları ; basılı materyaller, televizyon-radyo yayınları ve yüzyüze öğretim çalışmaları olmaktadır.

Uzaktan öğretim programlarının amacı, diğer tüm yerleşik öğretim türlerinden özde farklı değildir. Çünkü bu öğretim türünde de amaç, diğer öğretim uygulamalarında olduğu gibi; sağlam ve doğru "gerçek bilgisi" kazandırmak; algılamada açıklık sağlamak; mantıksal bağlantılar ve sonuçları anlayarak kavramları tanımlayabilmek; genel bilgi kazandırmak, kazanılan bilgiyi uygulamayı geliştirmek ve ileri düzeyde öğretim sağlamaktır (32). Bu da sistemdeki her aracın kendi güç ve yeteneklerine uygun görevler için işe koşulmasıyla mümkün olur. Başka bir deyişle, kaynakların işlevleri doğrultusunda tasarlanıp düzenlenmesi ve uygulanması ile sistemin işlerliği sağlanmış olur.

(30) ÖZDİL, Uzaktan Eğitim Teknolojisi, s.23.

(31) Hillary PERRATON, Uzaktan Öğretim Üzerine Bir Kuram Denemesi, Çev. Lutfü ÖZBİLGİN, Eğitim ve Bilim Dergisi, s.45.

(32) ALKAN , Açık Üniversite, s.84

Televizyondan uzaktan öğretimde yararlanma nedenlerini eğitsel ve pratik olmak üzere iki başlık altında toplamak mümkündür. Bu araçtan eğitsel amaçlarla yararlanma, yazılı gereçlerle yapılan öğretime canlılık kazandırmayı amaçlamaktadır. Televizyondan uzaktan öğretimde yararlanmanın pratik nedenleri de bireylere götürülen eğitim olanaklarını yaygınlaştırmak ve çeşitlendirmek isteğinden ileri gelmektedir (33).

Teknolojik gelişmeler, televizyonun eğitimde daha etkin bir biçimde kullanılmasına yönelik çalışmaları hızlandırmıştır. Uzaktan öğretimde pasif durumda olan televizyon izleyicisi geliştirilen sistemlerle etkin, aktif kılınmıştır. Buna örnek olarak son gelişmelerden biri olan "Etkileşimli Görüntü" (Interactive Video)yü verebiliriz. Etkileşimli görüntü, görüntü ve bilgisayar teknolojisinin biraraya gelmesidir. Bir görüntü programı ve bir bilgisayar programı birbirinin ardı sıra çalışır.

Etkileşimli görüntü sistemlerinin uygulama alanları oldukça geniştir. Bunlara örnek olarak ; ilk ve orta öğretim, yükseköğretim, endüstride yetiştirim, askeri eğitim verilebilir. Laser teknolojisinin ilerlemesi ile geliştirilen iki yeni kayıt tekniği (Video Disk ve Optik Sayısal Veri Diski), etkileşimli görüntü sistemlerinde önemli yer tutmaktadır. Bu alandaki yeni tekniğin, görsel-ışitsel öğretim, bilgisayar tabanlı öğretim ve kütüphane arşiv-

(33)

HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler, s.53.

lerinde kullanılabileceği planlanmaktadır (34).

Bu alanda geliştirilen iki yeni sistem de teletex ve viewdata'dır. Teletex, alfabetik veri ve grafik bilgilerinin, televizyon program sinyalindeki düşük karartma aralığına eklenerek, normaltelevizyon görüntü ve ses sinyalleri ile birlikte yayınlanmasını tanımlayan bir terimdir. Bu sistem, bir bilgisayar merkezi ve televizyon yayın sisteminin biraraya gelmesinden oluşmuştur.

Evllerdeki alıcılar tarafından televizyon program sinyali içindeki teletex sayfalarını içeren kodlanmış sinyal, alıcı içersindeki bir kod çözücü tarafından alınarak, ekranda izlenebilir duruma getirilir. Uzaktan kumanda ale-tiyle, istenilen konuya ait sayfanın numarası seçilebil-mekte, böylece ekranda yayın sırası gelen sayfa, televiz-yon alıcısı içindeki bir elektronik cihaz aracılığı ile belleğe alınarak tutulmakta ve izleyicinin bu sayfayı ye-terince izlemesi sağlanmaktadır (35).

Wiewdata sistemi ise karşılıklı iletişime olanak sağlaması bakımından teletex'den biraz daha farklıdır. Sistem, verici kısmında bir bilgisayar merkezinden, alıcı kısmında ise özel bir viewdata terminali veya normal tele-vizyon alıcılarına eklenmiş özel mikrobilgisayarlı bir

(34)

Mehmet KESİM, İletişim Teknolojisindeki geliş-melerden Teletex ve Viewdata'nın Uzaktan Öğretimde Kulla-nılması, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın-ları, Eskişehir, 1985, ss.36-38.

(35)

KESİM, A.g.k. , ss. 49-52.

televizyon alıcısından meydana gelmektedir. Alıcı ve verici arasındaki iletişimi, bilinen telefon hattı sağlamaktadır. Viewdata servisi birkaç uzman kullanıcıdan ziyade, piyasaya sunulmuş birçok kişinin kullanımını için düzenlenmiştir.

Sistemde, izleyici bilgisayar merkezi ile yaptığı bilgi alışverişinin yanısıra, gerektiğinde özel bir düzeneğe ile ekrana grafikler veya şekiller çizilebilmekte, böylece belki de çok önemli bir projenin ayrıntılarını karşı taraftaki bir meslektaşına ile tartışabilme imkanı bulabilmektedir. Ayrıca istendiği takdirde ekrandaki bilgilerin bir kopyası, ilave bir cihazla kağıt üzerine çıkartılarak daha sonra kullanılmak üzere saklanabilmektedir (36).

Mevcut imkanları depolayıp, gerektiğinde bilgilerin güncelliğini yitirmeden, kullanıcıya zaman kaybı olmadan aktarılmasını sağlaması; tek yönlü veya iki yönlü iletişim kurulmasını sağlaması, böylece teknolojik yapısındaki kullanım kapasitesi ile geleceğe yönelik çalışmalarda hız, zaman, erişim kolaylığı nedeniyle yardımcı olması açısından gerek teletex, gerekse viewdata sistemleri eğitim alanında etkili olabilecek iki yeni sistem olarak karşımızdadır (37).

Görüldüğü gibi televizyon, eğitim amacıyla farklı alanlarda ve farklı biçimlerde kullanılmaktadır. Eğitimde televizyon programlarının hedef kitleye ulaştırılmasında da farklı yöntemler uygulandığı görülmektedir.

(36) KESİM, A.g.k., ss. 57-60.

(37) KESİM, A.g.k., s.74.

1.1.4 Televizyon Eğitim Programlarının İzleyiciye Ulaştırılması

Televizyonla eğitimde, televizyon programının izleyiciye götürülmesi üç yolla olmaktadır. Bunlar;

- . Açık Devre
- . Kapalı Devre
- . Video Bant Sistemi'dir.

1.1.4.1 Açık Devre

Açık devre televizyonda, bir merkezde hazırlanan programlar bir verici aracılığıyla atmosfere yayınlanmakta, yayınlar uygun bir alıcı ile alınıp izlenmektedir. Ulusal televizyon ağı aracılığı ile yapılan yayınlar, yayın yapılan ülkedeki her alıcı sahibi tarafından belli bir program dahilinde rahatça alınabilmektedir. Bu şekilde yapılan yayınlar, ülkenin normal kanalları üzerinden olabildiği gibi, eğitim için özel bir kanal ayrılıp, yalnızca eğitsel programların yayını da yapılabilir.

1.1.4.2 Kapalı Devre

Kapalı devre televizyonda ise, bir kuruluştaki, belirli konularda yapılan eğitsel programın kablolar veya kısa dalgalarla, belirli bir çevredeki sınırlı izleyicilere sunulması söz konusudur. Kapalı devre sistemlerin sağladığı avantajlardan biri alıcıya ulaşan sinyallerin yüksek nitelikte olmasıdır. Belli bir merkezden kontrol edilen kapalı devre televizyon sistemleri çeşitli kuruluşlar ve okullar-

da eğitime büyük ölçüde destek olmaktadır (38).

Bu tür düzenlemelerin yararları, ulusal çapta hazırlanmışlarla karşılaştırıldığında açıkça görülür. İçeriğe ilişkin kararlar yöresel gereksinmelere karşılık vermek üzere öğretmenlerce alınabilir ; yöresel sorunlarla, durumları o yörenin öğretmenleri yakından bilirler ; programlar yöresel yaşantı biçimlerine, düzenlerine göre ayarlanabilir ; programlar gerektiğinde kolayca yenilenebilir ; programdan yararlanan öğrencilerle öğreticilerin tepkileri doğrudan saptanabilir ; program yapımcılarıyla kullananlar birbirlerinin sorunlarını bilirler, çünkü değişik zamanlarda bu işleri sırasıyla yapanlar kendileridir. Ulusal programların yeniden iletilmesi olanağı ellerindedir ; yörel ve bölgesel durumlar gerektiğinde programlarda yansıtılabilir ; sonuncusu da, üstün nitelikli, uzman öğretmenlerden yararlanılabilir (39).

1.1.4.3 Video Bant Sistemi

Video bant ya da kopya temin sisteminde ise, eğitim programlarının, önceden değişik konulara göre hazırlanarak, bunların düzenli olarak veya istenildiğinde öğrencilere gönderilmesi mümkündür (40). Bu sistemin başlıca özellikleri, bireyin iradesi altında bir kullanım ve işleyiş

(38)

KESİM, A.g.k., ss. 20-26.

(39)

MCQUAIL, Televizyon ile Eğitim, s.55.

(40)

KESİM, İletişim Teknolojisindeki Gelişmelerden Teletex ve Viewdata'nın Uzaktan Öğretimde Kullanılması, s.25.

özelliğine sahip olması; dolayısıyla göze ve kulağa hitap ederek pekçok kez tekrar imkanı olması, öğrencinin eli altında olmasından dolayı kalıcılık özelliği taşıması, çoğaltma yapılabilmesi, zaman sınırının olmaması şeklinde özetlenebilir (41).

1.1.5 Televizyon Eğitim Program Kategorileri

Televizyon eğitim programları hangi şekilde hazırlanırsa hazırlansın, izleyiciye ne şekilde ulaştırılırsa ulaştırılsın, amaçlanan izleyicinin ve içeriğin belirlediği, yapılış ve sunuluş biçimlerine göre üç kategoride toplanmaktadır. Bunlar; direkt öğretici program, bilgi verici program ve güdüleyici programlardır.

1.1.5.1 Direkt Öğretici Program

Herhangi bir konu yada nesneyi tanımlayıcı, bilgi verici, öğretici program türüdür. Genellikle konunun uzmanı ya da uzmanın hazırladığı metin ile sunulur. Buğday tarlasından daha nitelikli ve daha çok ürün almak için nelerin yapılması gerektiğini anlatan bir program, direkt öğretici program türü olmaktadır.

1.1.5.2 Bilgi Verici Program

Herhangi bir konu ya da nesneyi, biraz daha uzun

(41)

BARKAN, Eğitim Amaçlı İletişim ve Videonun İşlevleri, s.147.

vadede ve dolaylı olarak işe yarayıp, davranış değişikliğine götüreceği biçimde tanıtan program türüdür. Genellikle belgesel olarak sunulur. Ülkedeki buğday üretiminin ne olduğu, ne kadarının dışsatıma gittiği, ne kadarının tüketildiği, ne kadarının israf edildiğini anlatan bir program, bu türdendir.

1.1.5.3 Güdüleyici Program

Hem ilk iki programdaki öğeleri içerebilen, hem de kendi içinde dramatik bir yapısı olan; (özellikle eğlence ögesinin çokça kullanılmasıyla) izleyicinin kendisinin farkında olmadan eğitildiği program türüdür. Bir buğday üreticisinin buğdayı nasıl ürettiği, hasattan kazandığı parayı büyük kentte nasıl harcadığını anlatırken, toplumsal sorunlara da değinilir (42).

Eğitim programı ne türde hazırlanırsa hazırlansın, televizyondan etkin biçimde yararlanmak, aracın üstünlüklerinin bilinerek, sistemdeki diğer öğelerle tümleşik halde kullanılıp, birtakım noktalara dikkat edilerek hazırlanan eğitim programlarıyla mümkündür.

1.1.6 İyi Bir Eğitim Programının Özellikleri

İyi bir televizyon eğitim programının içerik ve

(42)

GÜÇHAN, Sistem Yaklaşımı ile Televizyon Eğitimi Programı Yapımı, s.11.

yapı olarak sahip olması gereken bazı özellikler vardır.

Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- . Televizyon, eğitim amacıyla kullanıldığında, arasıra ve çok az bilgi verip, daha çok konunun insani ya da toplumsal yanını işlediğinde gerçek kullanım biçimine kavuşmaktadır. Unutmamak gerekir ki televizyon yoğun bilgi vermede hiç de başarılı bir araç değildir. O nedenle konunun bilgi yanı yazılı gerece, duygusal yanı televizyona yüklenmelidir.
- . Televizyon programları için ayrılan zaman sınırlı olduğu için, bu eğitimle kazandırılması mümkün özellikler arasında, diğer bir deyişle amaçlar arasından önemli sayılanlar saptanarak, izleyiciye bunların kazandırılmasına çalışılmalıdır.
- . Eğitim programının amacının ne olduğu saptanmalı, bu konuda ilgili uzmanlardan yararlanılmalıdır.
- . Hazırlanan programlar, hedef izleyicinin gereksinim duyduğu konulara yönelik olmalı, izleyicinin özelliklerine göre hazırlanmalıdır.
- . Program, öteki öğretim süreçleriyle direkt ilişkilendirilecek şekilde düzenlenmelidir.

- . Öğrencilerin deneyim ve yaşantılarıyla ilişki kurulmalıdır.
- . Program olabildiğince fazla sayıda algı kanalı ve duyum merkezini aynı anda uyarabilmesi ve bu iletiler tümleşik, senkronlu halde izleyiciye ulaşabilmelidir. Yani ses ve görüntünün birlikteliği sağlanmalıdır. Bu, gerçeklik ve inanırılık oranını yükseltecek, iletinin etki gücünü artıracaktır.
- . İyi bir eğitim programı öğrenciyi güdülemelidir. Program, izleyenleri bir çalışmaya yöneltecek bir-iki açık uç bırakmalı, gerektiğinde soru sormalıdır. O zaman program, düşünme, tartışma, konuya ilişkin daha çok şey bulma v.b. zihinsel etkinliklere yol açacaktır.
- . Televizyonun teknik özelliklerinden yararlanılmalıdır. Örneğin, hedef kitlenin başka şekilde ulaşamayacağı, göremeyeceği konular, ona televizyon aracılığı ile sunulmalıdır.
- . Öğrenciler ne ya da neleri öğrenmesi gerektiği konusunda aydınlatılmalıdır. Bu şekilde başarı şansı daha fazladır.
- . Müzikal ve ses efektleri iyi kullanılmalıdır.

- . İyi bir eğitim programı, nükte, güldürü ögesi taşınmalıdır. Bu öge, yerinde ve dozunda kullanıldığında öğrenme için önemli olan ilgiyi çekme, dikkati toplama ve insanları hoşnut etme özelliği taşır.
- . Kullanılan dil, hedef kitlenin düzeyine uygun olmalıdır.
- . Sunucu iyi seçilmeli, seçilen sunucu ya da televizyon öğretmeni konusunu basite indirgeyebilmelidir. Ders işleyen öğretmenler yayınlara kişiliklerinin damgasını vurabilmeli, öğrencilere kişisel olarak hitap edildiği izlenimi verebilmelidirler. Böylece her öğrenciye (öğrenim sürecinde) bir anlamda "ön sırada bir yer vermek" ilkesi yerine gelmiş olur.
- . Programda, hazır düşünceler öğrenciye empoze edilmemeli, öğrenci kendi sonucunu çıkaracak, kendi düşüncelerini şekillendirecek duruma getirilmelidir.
- . Programda yoğun dikkat isteyen öğretici bölümler fazla uzun tutulmamalıdır. Dikkat dağılmadan ya konu değiştirilmeli, ya rahatlatıcı bir tür ara verilmeli ya da program kısa tutulmalıdır.
- . Önemli kısımlar program içinde farklı şekillerde en az bir kez tekrar edilmeli ve

bir programda verilen bilgiler, sonraki programda özetlenmelidir (43).

1.1.7 Açıköğretim Fakültesi

Ülkemizde uzaktan öğretim uygulamasının halen Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi tarafından sürdürüldüğü daha önce belirtilmişti. Açıköğretim Fakültesi 4 yıllık bir yükseköğretim kurumudur. İlk 2 öğretim yılındaki program ortak derslerden oluşmaktadır. 3. yılda öğrenciler, İş İdaresi ve İktisat programlarına ayrılırlar.

Fakültenin bir ders yılı toplam 30 haftadır. Öğrencilerin başarı değerlemesi, yıl içerisinde yapılan bir ara sınav ile, yıl sonunda yapılan dönem sonu ve bütünleme sınavlarıyla yapılmaktadır. Ara sınav sonuçları, başarı notunu %30 oranında etkilemektedir.

Fakültenin dört sınıfında okutulan dersler:

1. SINIF	2. SINIF
. İş İdaresinin Temel Kavramları	. İş İdaresi
. İktisada Giriş	. İktisadi Analiz
. Genel Muhasebe	. Muhasebe Uygulamaları
	. Kamu Maliyesi

(43)

GÖKDAĞ, Ders Notları, s.50; Levend KILIÇ, Eğitim Televizyonunda Yapımcı-Yönetmen, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1985, s.45; AZİZ, Yetişkin Eğitiminde Televizyonun Yeri ve Önemi, s.241; BAR-KAN, Eğitim Amaçlı İletişim ve Videonun İşlevleri, ss.73-75; HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler, s.59.

- . Davranış Bilimlerine Giriş
- . Temel Hukuk
- . Genel Matematik
- . Yabancı Dil (İngilizce)
- . Atatürk İlkeleri ve İnkilap Tarihi

3.SINIF (İş İdaresi)

- . İşletme Finansmanı
- . Pazarlama
- . Maliyet Muhasebesi
- . Türk Vergi Mevzuatı
- . Türkiye'nin İdari Yapısı
- . İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
- . Yabancı Dil (İngilizce)
- . Atatürk İlkeleri ve İnkilap Tarihi

4.SINIF (İş İdaresi)

- . Örgütsel Davranış
- . Reklamcılık ve Satış Yönetimi
- . Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz
- . Türkiye Ekonomisi
- . Yatırım ve Proje Değerlemesi
- . Bilgisayar ve Basic Programlama

- . Ticaret Hukuku
- . İstatistik
- . Yabancı Dil (İngilizce)
- . Atatürk İlkeleri ve İnkilap Tarihi

3.SINIF (İktisat)

- . Para ve Banka
- . Uluslararası İktisat
- . Devlet Bütçesi
- . Türk Vergi Mevzuatı
- . Türkiye'nin İdari Yapısı
- . İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
- . Yabancı Dil (İngilizce)
- . Atatürk İlkeleri ve İnkilap Tarihi

4.SINIF (İktisat)

- . İktisadi Kalkınma
- . Maliye Politikası
- . Vergi Uygulamaları
- . Türkiye Ekonomisi
- . Yatırım ve Proje Değerlemesi
- . Bilgisayar ve Basic Programlama
- . Yabancı Dil (İngilizce)

- . Yabancı Dil (İngilizce) . Atatürk İlkeleri ve
 . Atatürk İlkeleri ve İn- . İnkılap Tarihi
 kilap Tarihi

AÖF öğrencileri, öteki yükseköğretim öğrencileri ile öğrenci hakları açısından eşittir (44).

Bu sistem, öğretim süresince öğrencilere, uzaktan öğretim ilkelerine uygun olarak yazılmış ders kitapları, bunları destekleyen televizyon ve radyo yayınları, Açıköğretim Fakültesi Öğrenci Büroları ve akademik danışmanlık hizmetleri adı altında yüzyüze iletişim ortamları ile etkinliğini sürdürmektedir.

Uzaktan öğretimde kullanılan öğretme kaynakları hangi şekilde işe koşulursa koşulsun, sistemdeki temel öğretim-öğrenme aracı basılı materyallerdir (45). Uzmanların görüşlerine göre basılı materyaller, birinci planda bilgi verme işlevlerini yerine getirmektedirler; bunu sırası ile, öğrenme kaynağı oluşturma, bağımsız öğrenme yeteneği geliştirme, problem çözme v.b. işlevler izlemektedir (46). Bu konuda yapılan çeşitli araştırmalar, uzaktan öğretim öğrencisinin en çok zaman ayırdığı etkinliğin, basılı materyallerle ilgili etkinlikler olduğunu göstermektedir. Bu, İngiliz

(44)

Dursun GÖKDAĞ, Uzaktan Öğretimde Basılı Materyaller (Açıköğretim Fakültesi Örneği), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1986, s.36-37.

(45)

GÖKDAĞ, A.g.k. s.13.

(46)

ALKAN, Açık Üniversite, s.114.

Açık Üniversite'sinde % 75 (47), Fedaral Almanya Fern Universität'ta ise % 80 (48) olarak saptanmıştır. Bunu Açık-öğretim Fakültesi özelinde inceleyecek olursak, farklı bir sonuç çıkmayacağı kanısına varmak sanırız yanlış olmayacaktır. Durum böyle olunca, yoğun bilgilerin, kavramsal gerçeklerin, olguların kitaplar ile öğrenciye ulaştırılması en etken yol olmaktadır.

Açıköğretim Fakültesi ders kitapları, yaygın bölüm öğrencilerine aktarılacak bilgileri yazılı-görsel ileti türü ve iletişim olanakları ile vermeyi amaçlayan "temel iletişim aracı niteliğine sahiptirler. Diğer bir deyişle öğrenciye açıköğretim hizmeti ulaştırmada birincil kaynaklardır. Ders konularını içeren üniteler, bu konularda uzmanlığını kanıtlamış öğretim üyeleri tarafından belli özelliklere ve ilkelere uygun olarak yazılır ve öğrencilere belli zaman kesitlerinde ulaştırılır. Öğrencilerden, televizyon ve radyo yayınlarından önce bu kitaplardaki ilgili üniteleri okuyup, öğrenmeye çalışmış olmaları beklenir (49).

Yüzyüze öğretim ya da diğer adıyla akademik danışmanlık hizmeti, öğretme-öğrenme etkinliklerinin, belli zamanlarda, yerel merkezlerde öğretmen ve öğrencilerle

(47) HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Ge-reçler, s.4.

(48) ALKAN, Açık Üniversite, s.154.

(49) BARKAN, Eğitim Amaçlı İletişim ve Videonun İşlevleri, s.185.

birarada yürütülmesidir. Bilindiği gibi uzaktan öğretimde öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci etkileşiminin olmayışı, sistemin en zayıf yanısıdır (50). Anadolu Üniversitesi Açık-öğretim Fakültesi "yaygın bölüm" öğrencileri, bu hizmeti verebilecek öğretim elamanı ve fiziki (mekansal) kapasiteye sahip üniversiteler ile Anadolu Üniversitesi'nin kurduğu işbirliği sayesinde AÖF Bürolarının bulunduğu bazı merkezlerde akademik danışmanlık hizmetinden yararlanabilmektedirler (51).

Açıköğretim Fakültesi uzaktan öğretim uygulamasında televizyonun işlevi, diğer pekçok sistemdeki işlevinden pek farklı değildir. Hızal'ın televizyonun işlevi hakkında çeşitli kaynaklardan derleyerek yaptığı sıralama şöyledir:

- . Öğretimi destekleme ve zenginleştirme
- . Bilgi verme
- . Yönlendirme, rehberlik, uyarı
- . Açıklama, açıklık getirme
- . Özetleme
- . Pekiştirme
- . Güdüleme, ilgi uyandırma
- . Boşlukları doldurma
- . Çalışma hızı empoze etme

(50) GÖKDAĞ, Uzaktan Öğretimde Basılı Materyaller, s.11.

(51) Anadolu Gazetesi, Sayı:2, Eskişehir, Mart 1983, s.1.

- . Bir kaynağı geniş kitlelere götürme
- . Tutum değiştirme
- . Ulaşılması ve izlenmesi güç olgu ve olayları sunma (52).

Açıköğretim Fakóltesi televizyon ders programlarının amacı, kitaplardaki ünitelere örnekler vermek ve ünitelerin anlaşılmasını veya anlaşılanaın pekiştirilmesini kolaylaştıracak destekleyici bilgileri öğrencilere aktarmaktır (53). Televizyon programlarının sistemdeki işlevi bu şekilde belirlenmesine rağmen, yukarıda sıralananların hemen hepsini kapsadığı söylenebilir. Belirlenen amaçlar doğrultusunda, bazı dersler için her hafta, bazı dersler için de iki haftada bir televizyon programı yayınlanmaktadır. Televizyon programları, basılı materyallerdeki sıra ve bölümlere uygun olarak yapılmaktadır.

1.1.7.1 Açıköğretim Fakóltesi Televizyon Ders Programları

Daha önceki bölümlerde aktarılan bilgiler ışığında Açıköğretim Fakóltesi televizyon programlarını değerlendirecek olursak; programlar içerik ve tür olarak direkt öğretici program türü olmakta, ayrıca sistemde Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ile yapılan işbirliğinden dolayı, hazırlanan televizyon programları açık devre sis-

(52)

HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Ge-reçler, s.57.

(53)

BARKAN, Eğitim Amaçlı İletişim ve Videonun İşlevleri, s. 186.

temine göre normal yayın kanallarından, izleyicilere gönderilmekte ve istenen herkes tarafından uygun alıcı anteni ile alınıp izlenebilmektedir. Bu programlar uzaktan öğretimde diğer araçlarla birlikte kullanıldığından, çok amaçlı öğretimin bir parçası niteliğindedir. Temel öğrenme kaynağı olan kitapları destekleyip, zenginleştirme işlevinden dolayı, sistemde ikinci derecede ağırlığa sahiptirler.

Araç, ne kadar geliştirilmiş olursa olsun, bütünün bir parçasıdır. Her araç gibi televizyonun da bu bütünlüğe uyması gerekir. Açıköğretim Fakültesi uzaktan öğretim sisteminin etkinliği, eğitim sürecinin başarısı, televizyonun üzerine yüklenen görevleri yerine getirmesiyle daha da artacaktır. Televizyonun görsel-işitsel araç olma özelliğinin getirdiği avantajları en iyi biçimde değerlendirerek, kitaplarda yazılanların aynısını tekrar etmemekle, tam tersine boşlukları doldurma işlevini yerine getirmekle, sistemdeki görevini yapmış olacaktır. Bilindiği gibi boşlukları doldurma işlevi ile diğer kaynaklarla işlenmesi güç veya olanaksız konular işlenmekte, eksik öğrenilmiş bilgilerin tamamlanması yoluna gidilmektedir (54).

Kullanılan araç ne olursa olsun, zor ve soyut düşüncelerin iletişimi güç olmaktadır. Açıköğretim Fakültesinde öğretim amacıyla işe koşulan her araç gibi televiz-

(54)

HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Ge-
reçler, s.57.

yonda da can alıcı aşama, içeriğin ortaya çıkarılmasıdır. Araç kullanımının düzenlenmesi buna dayandırılmalıdır. Bu nedenle planlama çok önemlidir. Programda neyin üzerinde yoğunlaşılacağına karar vermek gerekmektedir. İşlenecek fikirlerin sayısı sınırlanmalı ve yapının çok iyi kurulduğu konusunda güvenli bulunulmalıdır.

İyi bir programın yapımıyla ilgili en önemli konu belki de bu aracın etkilediği bireye ilişkindir. Televizyon izleme durağan bir süreçtir. Düşünce olarak hareketli olursa bile, genellikle vücut olarak hareketsiz kalınır. Program başladığında, tüm dikkatin onda yoğunlaşması gerekir. Durdurma, bir kısmını yineleme olanağı olmadığı gibi, izlerken not almak da güçtür. Başka bir deyişle izleyicinin dinleme ve seyretme dışında yapabileceği pek bir şey yoktur. Bilindiği gibi eğer öğrenen, bu sürece devingen olarak katılırsa öğrenme daha etkin olmaktadır (55). Katılmanın anlamı, bir eğitsel faaliyet sırasında, bu faaliyet içine serpiştirilmiş fiziki ya da ussal etkinliğe katılmadır. Katılma ile öğrencinin sunulan bilgiyi anlama ve akılda tutma olasılığı büyüktür (56).

Ayrıca, daha önce de belirtildiği gibi Açıköğretim Fakültesi televizyon ders programları uzaktan öğretim öğrencisine açık devre sistem ile ulaştırılmaktadır. Tele-

(55)

Janet JONKINS, Örgün Olmayan Eğitimde Film, Çev. Dursun GÖKDAĞ, Kurgu Dergisi, No:3, Ekim 1980, Eskişehir, s. 359.

(56)

GÖKDAĞ, Ders Notları, s. 19.

vizyon izleme de genellikle ev ortamında olmaktadır. Bu nedenle izleme sırasında dikkat dağıtacak pekçok durumla karşı karşıya kalınacağı açıktır. Öğretim için ilginin ilk koşul olduğu (57) gözönüne alınırca ilgi uyandırmak, dikkati program üzerinde toplamak en önemli nokta olmaktadır. Bu da televizyonun yapı itibariyle sahip olduğu görsel-işitsel araç olma özelliğini en iyi biçimde değerlendirmek, sunumu çekici kılmak ve zevkle izlenir hale getirmekle sağlanacaktır. Binbaşıoğlu (58), konuya karşı ilgi uyandırmanın dört koşulunu şu şekilde sıralamaktadır:

- . Konu ile ilgili olarak, ilgi çekici resim, fotoğraf v.b. sunmak. (Buna televizyonun imkanları doğrultusunda, film ve canlandırma tekniğini de eklemek mümkündür.)
- . Derste bir gösteri yapmak. (Bu da daha önce hazırlanmış dramatik bir öge ile sağlanabilir.)
- . Konunun önceki ve sonraki dersle olan ilişkisini belirtmek.
- . Konuyu, "bilmece" gibi merak uyandırıcı bir biçimde ele almak. (Buna soru sormayı da ekleyebiliriz.)

(57)

Cavit BİNBAŞIOĞLU, Genel Öğretim Bilgisi, 3. Basım, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara, 1983, s.5.

(58)

BİNBAŞIOĞLU, A.g.k., ss. 5-6.

Yine Binbaşıoğlu'na göre ilgiyi geliştirmek için şu üç şey yapılabilir.

- . Öğretilecek konunun niteliğini (ne tür bir konu olduğunu, ne olup, ne olmadığını) açıkça belirtmek.
- . Konuyu öğrenmenin sağlayacağı yararları belirtmek.
- . Konuyu öğrenmenin önemi üzerinde durmak.

Tüm bunlar gözönüne alındığında, uzaktan öğretimde ve dolayısıyla Açıköğretim Fakültesi uygulamasında, televizyonda verilecek dersin etkinliği, televizyon denen araç kadar, televizyon öğretmenin öğretmenliğine de bağlıdır. Açıköğretim Fakültesi uzaktan öğretim sisteminde televizyon dersleri, değişik üniversitelerde görevli ve konularında uzman kişiler tarafından sunulmaktadır. Dersin yararlı olabilmesi, öğretmenin hazırlanan programı televizyon tekniğine uygun olarak sunmasına bağlıdır ve programı sunma sorumluluğu tamamen öğretmene aittir (59).

Uzaktan öğretim öğretmenleri, geleneksel eğitim kurumlarında görevli öğretmenler için gerekli olan bilgi, beceri ve yeteneklere sahip olmanın yanı sıra, uzaktan öğretim konusunda da yetişmiş ve deneyimli olmak durumundadırlar (60). Televizyonun en önemli üstünlüklerinden biri-Si-

(59)

GÖKDAĞ, Ders Notları, s.50.

(60)

HIZAL, Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Ge-reçler, s. 44.

nema, diyagram, tablo, şema, filmstrip, fotoğraf v.b. - birçok aracın düzenlenmesi ve kullanımı bakımından taşıdığı potansiyeldir (61). Televizyonun etkin bir öğretme-öğrenme için, taşıdığı bu potansiyeli en iyi biçimde kullanmak ve ondan gereği gibi yararlanmak da öğretmenin iyi bir planlama ve tasarım çalışması sonucu gerçekleşecektir.

Açıköğretim Fakültesi televizyon derslerinde öğretmenin yazdığı senaryo (televizyon dilinde "ham metin") ilgili televizyon programcısı (programın yapım ve yönetimini birlikte yürüten kişi) tarafından televizyona uyarlanır. Uyarlama kabaca, televizyon öğretmenin senaryonun hangi kısımlarını, nasıl anlatılacağına (ayakta, oturarak, grafik üzerinde göstererek v.b.); nerede, ne tür görsel öğeler (grafik, şekil, şema, fotoğraf, film v.b.) kullanılacağına ve öteki konuşma, müzik ve doğal seslere karar verme işidir. Uyarlamanın, konunun uzmanı olan öğretmen ile televizyonu bilen programcı tarafından, birlikte yapılmasının yararları büyüktür (62).

Televizyon öğretmenin bir diğer sorumluluğu da ekran başındaki öğrenciye kamera merceği aracılığı ile bireysel olarak hitabetme izlenimi vermesidir. Her ne kadar öğretmen öğrenciyi görmüyorsa da öğrenci öğretmeni görmektedir. Adeta göz göze iletişim sözkonusudur. Bu da direkt kameranın objektifine bakılarak sağlanır. Gözün hafifçe

(61)

ÖZDİL, Uzaktan Eğitim Teknolojisi, s.96.

(62)

GÖKDAĞ, Ders Notları, s.52-53

sağa ya da sola kayması ya da eldeki nottan okuma yapılması halinde, izleyici artık kendisiyle ilgilenilmediğini farkedecektir. Bu nedenle dersin sunumu sırasında nottan okuma yapmamak, başarılı bir iletişim için gerekli koşul olmaktadır. Öğretmenin dersi anlaşılır bir şekilde karşısındakiyle konuşur gibi anlatması, eldeki nota bakacaksa da, bunu rahatsız edici boşluk yaratmadan yapması öğrenciyi dersten koparmayacaktır. Ayrıca öğretmen dersi ezberlememeli, bilgi ve deneyimi ile bir ön çalışma yaparak anlatmalıdır. Anlatımı anlaşılır kılmak, ilgisiz görüntü öğelerini dışarıda tutmak, örnekleri yinelenmek ya da ilave örnekler vermek şeklindeki basitleştirme işlemleri sunumu daha etkili kılmanın yollarıdır (63).

Kısaca, her uzaktan öğretim sisteminde olduğu gibi Açıköğretim Fakültesi'nde yürütülen eğitim uygulamasında da televizyon ile öğrenciye sadece "yetkili ağızdan tahrir" yapılması hiç de yeterli değildir. Sistemden yararlanmak isteyen izleyicilerin ilgisini uyandırmak ve bu ilgiyi canlı tutacak yol ve yöntemler üzerinde ciddi ve sistemli olarak düşünmek gerekir. Bu amaçla üzerinde durılmaya değer fikirleri içeren, canlı ve yüksek nitelikli bir öğretim sunulmalı ve bu düzeyde bir öğretim gerçekleştirilebilmesi için de, eski yeni demeden, öğretmenler, yapımcılar ve teknisyenler yapıcı bir çabayla biraraya gelip çalışmalıdır (64).

(63) GÖKDAĞ, A.g.k., s.24.

(64) ÖZDİL, Uzaktan Eğitim Teknolojisi, s.67.

Bu araştırmada ; Açıköğretim Fakültesi uzaktan öğretim uygulamasında kullanılan televizyon eğitim programlarının, temel öğrenme kaynağı olan kitaplardaki ünitelerle olan ilişkisi ve televizyon eğitim programlarının sahip olması gereken özellikleri ne ölçüde taşıdıkları sorun olarak ele alınmıştır.

1.2 Amaç

Bu çalışmanın amacı, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi yaygın bölümlerinde okuyanlar için hazırlanan televizyon eğitim programlarının iyi bir eğitim programı niteliklerine sahip olup olmadıklarını saptamak ve televizyon eğitim programları ile kitaplar (AÖF Ders Kitapları) arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Programların sunuş biçimine ilişkin ;
 - . Bir önceki ve bir sonraki ders ile bağlantı kurma,
 - . Programın (dersin) amaçlarının belirtilmesi,
 - . İçeriğın sunuluş biçimine ilişkin açıklama yapma,
 - . Soru sorma-düşünmeye itecek açık uç bırakma,
 - . Dersi sunan kişinin, bilgiyi aktarma biçimi,
 - . Önemli kısımların tekrarı ve program sonunda özet yapma durumu nasıldır ?

2. Programların yapısına ilişkin;
 - . Görüntü ögesine yer verme durumu, konuk, ders mekanı ve müzik kullanımı,
 - . Görüntü-Anlatım uygunluğu nasıldır?
3. Televizyon programları - Ders kitapları ilişkisi açısından;
 - . Kitaplardaki (Ünitelerdeki) konular arasından seçme yapma,
 - . Kitaplardan (Ünitelerden) ve farklı örnek verme,
 - . Kitaplardan (Ünitelerden) ve farklı grafik kullanma,
 - . Kitaplara gönderme yapma durumu nasıldır?

1.3 Önem

Bu çalışma ile elde edilecek sonuçlar, uzaktan öğretimde ikinci derecede ağırlığa sahip Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarının, sistemin gerektirdiği özelliklere göre hazırlanıp hazırlanmadığı konusunda bilgi vereceğinden; ilgili kişilere (senaryo yazarı, öğretmen, yönetmen gibi..), ve bundan sonra hazırlanacak yapımlara ışık tutabilir.

1.4 Sayıltılar

Bu çalışmada ispatsız olarak doğru ve geçerli olduğu kabul edilen ve sınama yoluna gidilmeyecek önermeler;

- . Programlar, öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda, deneyim ve yaşantılarıyla ilgi kurularak hazırlanmıştır.
- . Programlar, "İzleme Formu"ndaki kıstaslar doğrultusunda incelenmiştir. Bu kıstaslar yeterli sayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırma ;

- . Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi eğitim programlarının birinci sınıflarında okutulan, altı dersin (Genel Matematik, İş İdaresinin Temel Kavramları, Temel Hukuk, Genel Muhasebe, İktisada Giriş, Davranış Bilimlerine Giriş) kitap ve televizyon programları,
- . Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarından 1987-1988 Öğretim Yılı içinde yayınlanan programları ile sınırlıdır.
- . Açıköğretim Fakültesi televizyon yayınlarının teknik (renk, ışık, çekim ölçekleri ve açıları vb.) açıdan değerlendirilmesi araştırma sınırları dışında bırakılmıştır.
- . Programlarda, grafik öğelerinin kullanım sayısı ve "önemli kısım" kavramı hakkında incelemeye gidilmemiştir.
- . Araştırma kapsamına özel durumundan dolayı "Yabancı Dil Dersi"(İngilizce), hazırlanan program sayısının azlığı sebebiyle de "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersi" alınmamıştır.

BÖLÜM II

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma durum saptama niteliğinde olup, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarının ders kitapları ile olan ilişkisini ve televizyon eğitim programlarının sahip olması gereken özellikleri ne ölçüde taşıdıklarının saptanmasına ilişkindir.

Çalışmada önce, yazılı kaynaklara dayanılarak; televizyonun eğitimde kullanılış biçimleri, izleyiciye ulaştırılması, eğitim program türleri ve çok araçlı sistemde televizyonun işlevi ile Açıköğretim Fakültesi hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Daha sonra, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarından seçilen örnekler, belirlenen ölçütler çerçevesinde incelenerek, sonuçları çizelgelerde gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

2.2 Evren ve Örneklem

Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarından 1987-1988 Öğretim Yılında televizyondan yayınlanan

"İktisat" ve "İş İdaresi" bölümlerinin birinci sınıf ortak dersleri olan altı ders için hazırlanan üniteler bu araştırmamızın evrenini oluşturmaktadır.

Bu dersler aşağıda belirtilmiştir.

- . Genel Matematik
- . Genel Muhasebe
- . Temel Hukuk
- . İş İdaresinin Temel Kavramları
- . İktisada Giriş
- . Davranış Bilimlerine Giriş

Her ders için ortalama 28 televizyon programı hazırlanmıştır. (Temel Hukuk için 29, Genel Muhasebe için 27, diğerleri için 28 program) Yani, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi birinci sınıfında okutulan 6 ders için hazırlanan program sayısı $28 \times 6 = 168$ 'dir. Dolayısıyla araştırmamızın evreni bu 168 ünitelerden oluşmaktadır.

Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarının sunuluş, yapı ve kitaplarla olan ilişkisi bakımından incelendiği bu çalışmada, 36 ünite (program) örneklem grubu olarak seçilmiş ve inceleme bu grup üzerinde yapılmıştır.

İnceleme sırasında her ders birer dilim (evren) olarak kabul edilmiştir. Evren içindeki her dersin toplam ünite sayısından, "oranlı eleman örnekleme" modeline göre alt evrendeki tüm elemanların birbirine eşit seçilme şansına sahip olduğu bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Örneklemin amacına hizmet edebilmesinin, yansızlık kuralına uygun

biçimde seçilmesinin büyük rolü olduğu (65) dikkate alınarak örneklemede yansızlığı korumaya özen gösterilmiştir.

Yansızlığın sağlanmasında, "eşit aralıklı" ya da "sistematiik örnekleme" diye bilinen bir yaklaşım kullanılmıştır. Bunun için evrenin büyüklüğü, alınacak örnekleme büyüklüğüne bölünmüş, $28 : 6 = 4,6$ (5) ve aralık adımı bulunmuştur. Yansız bir başlangıç yeri seçimi için de benzer kağıtlara 1-5 arası numaralar yazılmıştır. Bu işlem sonunda belirlenen "4" sayısı başlangıç yeri olmuş, bu noktadan başlayarak her aralık adımına rastlayan ünite örnekleme alınmıştır. (4,9,14,...) Bu işlem, tüm diziyi katedinceye dek sürdürülmüş, bu işlem sonunda (1 ders dışında), yeterli sayıda örnek alınamadığından tekrar başa dönülmüş ve örnekleme belirlenmiştir.

Seçilen üniteler şunlardır:

- . Genel Matematik 1-4-9-14-19-24
- . Temel Hukuk 4-9-14-19-24-29
- . Genel Muhasebe 2-4-9-14-19-24
- . İş İdaresinin Temel Kav. 1-4-9-14-19-24
- . Davranış Bilimlerine G. 1-4-9-14-19-24
- . İktisada Giriş 1-4-9-14-19-24

Seçilen bu üniteler, daha önceden belirlenmiş ölçütler gözönünde tutularak incelenmiştir. İnceleme sırasında Açıköğretim Fakültesi (uzaktan öğretim) ders kitaplarından da yararlanılmıştır. İnceleme sonrasında elde

(65)

Niyazi KARASAR, Bilimsel Araştırma Yöntemi, İkinci Baskı, Hacettepe-Taş Kitapçılık Ltd. Şti. 1984, s.133.

edilen sonuçlardan yola çıkılarak tüm evren hakkında tahminlerde bulunulmuştur.

2.3 Veriler ve Toplanması

Araştırmanın amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için; hazırlanan televizyon programlarının sunuluş biçimine, yapısına ve kitaplarla olan bağlantısına ilişkin bilgiler toplanmıştır.

Bunun için de; bir önceki ve sonraki dersle olan bağlantısına, dersin amaçlarının ve içeriğinin nasıl sunulacağına ilişkin açıklamanın yapılması durumuna, soru sormaya da düşünmeye itecek açık uç bırakma durumuna, öğretmenin dersi ne şekilde sunduğuna (okuma-anlatma), ders içinde tekrar ve program sonunda özet yapma durumuna bakılmıştır.

Programın yapısı ile ilgili ise, kullanılan görüntü öğelerine, görüntü-anlatım uygunluğuna, derslerin geçtiği mekan, konuk ve müzik kullanma durumuna bakılmış ve bu doğrultuda saptamalar yapılmıştır.

Araştırmada televizyon programları ile ders kitapları arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla da; kitaplardaki ünitelerde yer alan konular arasından seçme yapılıp yapılmadığına, ünitelerdeki örneklerin tekrarı ve farklı örnek verme durumuna, yine kitaplardaki grafiklerin televizyon programlarında kullanılması ve değişik grafik bulunmasına bakılmıştır, ayrıca ilave bilgi verilip verilmediği ve kitaplara gönderme yapılma durumuna ilişkin bilgiler toplanmıştır.

Çalışmada, veri toplama aracı olarak, belirlenen ölçütlere uygunluğu saptama amacı ile kullanılacak bir izleme formu geliştirilmiş ve seçilen programlar izlenirken, her program için ayrı bir form doldurulmuştur. İnceleme araştırmacının kendisi tarafından yapılmış ve seçilen üniteler elde varolan kayıtlardan tek tek izlenmiştir. İzleme sırasında, Açıköğretim Fakültesi yaygın bölümlerinde okuyan öğrencilere gönderilen ders kitapları da kullanılmıştır. Televizyon derslerinde sunulanlar, eldeki kitaplardan takip edilmiş, ayrılan, benzeyen ; kısım, örnek, şekil ve şemalar belirlenmiş, bunlar hazırlanan izleme formuna işaretlenmiştir.

Araştırma örnekleminde yer alan bazı üniteler için iki televizyon programı hazırlandığı gözlenmiş, bu da kitaplardaki ünite numarasıyla, televizyon program numarası arasında çelişkinin doğmasına sebep olmuştur. Ancak araştırmada televizyon programları temel alındığından, televizyon program numarası ve ünite adına göre kitaptaki ilgili ünite saptanarak inceleme yapılmıştır. Örnekleme giren 12 ünite için geçerli olan bu durum belirlenmiş ve araştırma bu doğrultuda gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sırasında örnekleme alınan 2 üniteye ait televizyon programı eldeki kayıtlarda bulunmadığı için, belirlenen üniteleri izleyen bir sonraki ünite araştırmaya alınmıştır. Buna ; araştırmacının sonuçlarında saptamaya sebep olmayacağı düşüncesiyle karar verilmiştir.

2.4 Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

İzlemeler sırasında elde edilen bilgiler, her ünite için hazırlanan bir formda birleştirilmiştir. Böylece elde edilen "36" formdaki tüm veriler bir çizelge üzerinde toplanmış, buradan da ilgili oldukları konulara göre oluşturulan çizelgelere sayı ve yüzdeler şeklinde aktarılmıştır. Dökümler ders bazında yapılmış ve amaçlar açısından gerekli görülen yerlerde, farklı değişkenler arasındaki ilişkiler kurularak, yorumlara gidilmiştir.

BÖLÜM III

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın sorununa ilişkin olarak elde edilen veriler bu bölümde değerlendirilip, yorumlanmıştır. Bulgular, araştırmanın 'Amaç'ında belirtilen soruların sırasına göre verilerek, gerekli yerlerde yorum yapılmıştır.

3.1 Programların Sunuluş Biçimine İlişkin Bulgular

3.1.1 Bir Önceki ve Sonraki Dersle Bağlantı Kurma Durumu

Programda, dersin bir önceki ve bir sonraki ders ile ilişkilendirilmesi, sunulanların bütünlük içinde anlamlandırılmasına ve derse olan ilginin artmasına katkıda bulunacaktır. Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarındaki bu uygulamaya ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

ÇİZELGE 1
PROGRAM BAŞINDA BİR ÖNCEKİ DERSLE BAĞLANTI
KURULUP KURULMADIĞI

DERSLER	Kuruluyor		Kurulmuyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	4	66,7	2	33,3
İş İdaresinin Tem.Kavr.	1	16,7	5	83,3
Davranış Bil. Giriş	-	-	6	100
Genel Matematik	2	33,3	4	66,7
İktisada Giriş	2	33,3	4	66,7
Genel Muhasebe	4	66,7	2	33,3
TOPLAM	13	36,1	23	63,9

Çizelge 1'de görüldüğü gibi 36 programdan 23 tanesinde bir önceki programla bağlantı kurulmadığı saptanmıştır. 'Bağlantı' kelimesi, bir önceki ders ile ilgili hatırlatma, hatta bazen kısa özeti içermektedir. 13 programda kurulan bu bağlantının çoğu hatırlatma, bir kısmı ise kısa özet şeklinde olmakta, bazılarında ise daha önceki birkaç ya da daha fazla derste hangi konulara değinildiği belirtilmektedir.

Bu bağlantının en çok "Temel Hukuk" ve "Genel Muhasebe" derslerinde (% 66,7 oranında) kurulduğu gözlenmiştir. "Genel Matematik" ve "İktisada Giriş" derslerinden 2'ser (%33,3), "İş İdaresinin Temel Kavramları" dersinin ise 1 tanesinde bu bağlantı kurulurken, "Davranış Bilimlerine Giriş" dersinde bir önceki derse ilişkin hiçbir hatırlatma

ya da özet yapılmadığı gözlenmiştir.

Oysa öğrencinin, önceki programda hangi noktaları öğrenmiş olması gerektiğini ve yeni verilecek olan bilgilerin bunlarla olan ilişkisini açıklayacağından ; programın bir önceki ünite ile bağlantısının kurulması, programı öğrenci için anlamlı kılacak, onu izlemeye güdüleyecektir. Ancak elde edilen bulgulardan bu güdülemenin %63,9 oranında gerçekleşme imkanının olmadığını görmekteyiz.

Bir sonraki program (ders) ile kurulacak bağlantı (konunun ismi, içeriği ya da önemi şeklinde) öğrencide bir sonraki dersi izleme isteği, güdüsü uyandıracaktır. Bu bağlantıya ilişkin bulgular Çizelge 2'de verilmiştir.

ÇİZELGE 2

PROGRAM SONUNDA GELECEK DERSLE BAĞLANTI KURULUP KURULMADIĞI

DERSLER	Kuruluyor		Kurulmuyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	2	33,3	4	66,7
İş İdaresinin Tem. Kavv.	2	33,3	4	66,7
Davranış Bilimlerine Gir.	-	-	6	100
Genel Matematik	1	16,7	5	83,3
İktisada Giriş	-	-	6	100
Genel Muhasebe	1	16,7	5	83,3
TOPLAM	6	16,7	30	83,3

Çizelge 2'de de görüldüğü gibi bir sonraki dersle bağlantı kurma durumu % 83,3 oranında gerçekleşmemektedir. Bu bağlantıyı % 33,3 oranında kuran "Temel Hukuk" ve "İş İdaresinin Temel Kavramları" derslerinin aksine "Davranış Bilimlerine Giriş" ve "İktisada Giriş" derslerinde bu bağlantı hiç kurulmamıştır.

Dikkati çeken bir başka nokta ise, programın başında bir önceki dersle bağlantı kurulmadığında, program sonunda da gelecek dersle bağlantı kurulmamaktadır. Programda, bir önceki ve sonraki dersle de bağlantı kurulma oranı % 8,3 iken, her iki dersle de bağlantı kurulmayan ders yüzdesi 55,6 (20 ders) dir. Yalnız bir önceki dersle bağlantı kurulma oranı % 27,8 iken, yalnız gelecek dersle bağlantı kurma ise % 8,3 oranında gerçekleşmektedir. (Bak. Ek Çizelge 1)

Görüldüğü gibi bir önceki dersle bağlantı kurma oranı, gelecek dersle bağlantı kurma oranından daha yüksektir. Ancak her iki bulgu da düşük orandadır. Bunun sebebini, derslerin değişik öğretmenler tarafından sunulmuş olmasına bağlamak mümkündür. Nitekim, her iki uygulamanın da (bir önceki ve sonraki dersle bağlantı kurma) yüksek oranda gerçekleştiği ders olan "Temel Hukuk" dersinden örneklemeye alınan programların 5 tanesi de aynı öğretmen tarafından sunulmaktadır. Bu durum ders öğretmenin bir önceki dersde nelerin sunulduğunu ve gelecek dersde nelerin sunulacağını bilmesi avantajını doğurmakta ve hatırlatmaya (bağlantı kurmaya) daha elverişli durum yaratmaktadır. Oysa diğer derslerde, örnekleme yer alan programları 3,4, 5, hatta 6 değişik öğretmenin sunduğu belirlenmiştir.

Ancak bunu örnekleme giren derslerle sınırlamak yanlıştır. Çünkü örnekleme yer almadığı halde bir önceki dersi yine aynı öğretmen sunmuş ya da gelecek dersi yine aynı öğretmen sunacak olabilir. Ama genelde bu duruma etki edeceğini söylemek mümkündür. O halde bir ders için hazırlanan tüm programları hep aynı kişinin sunması gerektiği savı getirilebilir. Ancak dersin farklı kişiler tarafından aktarılması da sunuma çeşitlilik, derse ilgi sağlayabilir. Bu nedenle tartışmaya açık bir konudur.

3.1.2 Programın (Dersin) Amaçlarının Belirtilme Durumu

Program başında öğrenciden neyi öğrenmesinin beklendiği bildirildiğinde başarı oranı daha da artmaktadır (66). Bu amaçlar, programda yer alacak konular şeklinde belirtilmekte, bir anlamda programın içeriği açıklanmaktadır. Bu konuyla ilgili bulgular Çizelge 3'de verilmiştir.

(66)

GÖKDAĞ, Ders Notları, s.18

ÇİZELGE 3
PROGRAM GİRİŞİNDE AMAÇLARIN
BELİRTİLİP BELİRTİLMEDİĞİ

DERSLER	Belirtiliyor		Belirtilmiyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	4	66,7	2	33,3
İş İdaresinin Tem.Kavr.	3	50	3	50
Davranış Bil. Giriş	6	100	-	-
Genel Matematik	5	83,3	1	16,7
İktisada Giriş	5	83,3	1	16,7
Genel Muhasebe	1	16,7	5	83,3
TOPLAM	24	66,7	12	33,3

Çizelge 3'te de görüldüğü gibi programların % 66,7' sinde (24 programda) programın içeriğine ilişkin bilgi verilmektedir. İncelemede sadece ünitenin adının belirtilmesi ve genel olarak hangi konu üzerinde durulacağını söylemesi, dersin amaçları niteliğinde olmadığı için 'Belirtilmiyor' hanesine kaydedilmiştir. 'Belirtiliyor' şeklinde saptanan bulguların tümünde dersin içeriği (amaçları), sıralama şeklinde verilmiştir.

Öğrenme başarısının yükseltilmesinde önemli faktör olan amaçların program başlangıcında belirtilme oranı "Davranış Bilimlerine Giriş" dersi için % 100 oranındadır. Bu uygulamanın en düşük olduğu ders ise % 16,7 oranıyla "Genel Muhasebe" dersi olmaktadır.

3.1.3 İÇERİĞİN NASIL SUNULACAĞININ AÇIKLANMASI DURUMU

Öğrenmede ve programın izlenmesinde önemli olan bir diğer unsur ise, içeriğin ne şekilde sunulacağına ilişkin açıklama yapılmasıdır. Bu, ders (program) başında yapıldığında, öğrenci kendi çalışma biçimine ilişkin birtakım ipuçları yakalayacak ve kendi çalışma yöntemini belirleyecektir (67). Ayrıca program izleme sırasında da bu sunuluş biçimine hazır bulunacaktır.

ÇİZELGE 4

İÇERİĞİN NASIL SUNULACAĞININ AÇIKLANIP AÇIKLANMADIĞI

DERSLER	Açıklanıyor		Açıklanmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	-	-	6	100
İş İdaresinin Tem. Kavvr.	2	33,3	4	66,7
Davranış Bil.Giriş	-	-	6	100
Genel Matematik	2	33,3	4	66,7
İktisada Giriş	2	33,3	4	66,7
Genel Muhasebe	2	33,3	4	66,7
TOPLAM	8	22,2	28	77,8

İçeriğin sunuluş biçimine ilişkin açıklamanın %77,8 oranında yapılmadığı Çizelge 4'den de anlaşılmaktadır. Bu açıklama "Temel Hukuk ve "Davranış Bilimlerine Giriş" dersleri için hazırlanan programların hiçbirinde yapılmazken,

(67)

GÖKDAĞ, Uzaktan Öğretimde Basılı Mat. s.67.

diğer dört ders programlarında eşit olarak yapılmakta (% 33,3), ancak toplam içinde fazla bir oran tutmamaktadır. (% 22,2)

3.1.4 Soru Sorma-Düşünmeye Yöneltilme Durumu

Uzaktan öğretim sürecinde, televizyon aracılığı ile verilen bilgilerin, öğrenci tarafından içselleştirilmesi, anlamının kolaylaşması için, sürece devingen olarak katılmanın büyük rolü vardır.(Bak.s.36) Program içine serpiştirilecek bu gibi öğeler hem öğrencinin dağılması olası dikkatini program üzerinde toplayacak, hem de kavrayıp, anlaması kolaylaşacaktır. AÖF televizyon eğitim programlarında bu uygulamanın ders bazında dağılımı Çizelge 5'te gösterilmiştir.

ÇİZELGE 5

SORU SORMA-DÜŞÜNMEYE YÖNELTME DURUMU

DERSLER	Olumlu		Olumsuz	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	3	50	3	50
İş İdaresinin Tem. Kavr.	1	16,7	5	83,3
Davranış Bil. Giriş	1	16,7	5	83,3
Genel Matematik	1	16,7	5	83,3
İktisada Giriş	2	33,3	4	66,7
Genel Muhasebe	1	16,7	5	83,3
TOPLAM	9	25	27	75

Çizelge 5'e göre soru sorma ya da öğrenciyi düşünmeye itecek bir-iki açık uç bırakma durumu 9 dersde gerçekleşmektedir. Bunlardan 8 tanesinin soru sorma şeklinde olduğu, 1 tanesinde ise, "Üzerinde düşünülmesi, araştırılması gereken konular" şeklindeki bir cümleden sonra sıralama yapıldığı gözlenmiştir. "Soru sorma" şeklindeki uygulamada, soru sorulduktan hemen sonra cevabının verildiği görülmüştür. Bu durum, öğrenciyi güdüleyip, çalışmaya, araştırmaya yöneltmekten çok, dikkati çekme, derse ortak etme bakımından gereklidir.

Bunun en fazla gerçekleştiği ders, "Temel Hukuk" dersi olmaktadır. "İktisada Giriş" dersi dışında (% 33,3), diğer dersler için eşit oranda (% 16,7) gerçekleştiği görülen bu uygulama, toplam olarak % 25 gibi bir orana sahiptir.

Öğrenciyi güdülemenin bir başka yolu ise, ona gerçekleştireceği ya da gerçekleşmesinde fayda görülen birtakım önerilerin söylenmesi şeklinde olabilir. Uzaktan öğretimde yalnız olan öğrenci programı izlemeden önce, programı izlerken ya da izledikten sonra yapması gereken birtakım etkinlikleri öğrenir ve bunları yaptığında başarısının artacağına inanırsa, sistemden daha fazla faydalanma imkanı bulacaktır. Bunu yapacak ve bunu öğrenciye inandıracak en etkili kişi ise öğretmendir. Çünkü o, konusunun uzmanıdır ve canlı olarak karşısındadır. Kamera objektifinden öğrencinin gözüne bakmakta, kişisel olarak hitabetmektedir. İnanırlığı büyüktür.

Ancak AÖF televizyon ders programlarında bu uygulamanın % 94,4 oranında yapılmadığı saptanmıştır. (Bak.Ek Çizelge 2)

Araştırmanın bu bölümündeki bulgular sonucunda, öğrenciyi güdüleme faktörünün AÖF televizyon ders programlarında gereği gibi yerine getirilmediği tespit edilmiştir. Çünkü hem "soru sorma ve düşünmeye yöneltme" uygulaması hem de öğrenciye "etkinlik önerisinde bulunma" durumu düşük oranlarda gerçekleşmektedir.

3.1.5 Dersin Sunuluş Biçimi

Bu bölümde, programda görev alan sunucunun (ki bu genellikle konusunda uzman öğretim elemanıdır) dersi, konuyu öğrenciye aktarma biçimine ilişkin bulgular sunulacaktır. Bu "biçim" , 'okuma' ve 'anlatma' şeklinde sınıflandırılmış, ayrıca anlatan kişilerin, anlatırken elindeki nota bakma durumu da belirlenmiştir.

ÇİZELGE 6
BİLGİNİN OKUNARAK-ANLATILARAK
AKTARILMA DURUMU

DERSLER	Okunuyor		Anlatılıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	-	-	6	100
İş İdaresinin Tem.Kavr.	2	33,3	4	66,7
Davranış Bil. Giriş	2	33,3	4	66,7
Genel Matematik	-	-	6	100
İktisada Giriş	-	-	6	100
Genel Muhasebe	1	16,7	5	83,3
TOPLAM	5	13,9	31	86,1

Çizelge 6'da da görüldüğü gibi ders sunum biçimlerinin çok büyük bir oranda (% 86,1) anlatılarak gerçekleştiği belirlenmiştir. Bunda sunucuların anlattıkları ders konusunda uzman olmalarının yanı sıra tablo, şekil ve şema üzerinde göstererek konuyu açıklamalarının da payı olduğu söylenebilir. Çizelge 6'dan anlaşılacağı gibi tahta kullanımına ya da şekil ve şemayla anlatmaya elverişli derslerde bu oran %100'e ulaşmaktadır.

Dersi anlatarak aktaranların, ellerindeki nota bakma oranı ise % 36,4'tür. Yani dersin anlatılarak verildiği 31 dersden 11'inde, dersi anlatan kişi arada bir elindeki nota bakmaktadır. 20 dersde ise not kullanılmadığı, elde not olsa bile buna bakılmadığı saptanmıştır. (Bak. Ek Çizelge 3)

3.1.6 Önemli Kısımların Tekrarı ve Program Sonunda Özet Yapma Durumu

Tekrar yapma, eğitimde, sunulan bilgilerin anlaşılması açısından son derece önemlidir. Başaran'ın da belirttiği gibi (68) öğretmen elinden geldiği oranda ve yeri geldikçe aynı bilgileri değişik bir dille yinelemelidir. Böyle bir işi yapmak öğretmen için sıkıcıdır. Fakat öğrenci, kaçırdığı ve anlayamadığı yerleri yeniden yakalayabilmekte ve anlayabilmektedir. Buna bir de televizyonun geçiciliğini eklersek, tekrarın önemi daha da belirginleşmektedir. Çünkü televizyon izleme , kitap okuma gibi anlaşılmayan kısmın geri dönülerek tekrarına olanak tanımamaktadır. Ayrıca televizyon bu amaçla kullanılabilecek çeşitli yöntem ve tekniklerin uygulanmasına elverişli bir araçtır. Öyleyse bu imkandan mümkün olduğu kadar yararlanmak, eğitimin başarısı açısından önemli ve gereklidir.

Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarındaki "tekrar" durumuna bakıldığında, bu ilkeye uymada büyük oranda titiz davranıldığı görülmektedir. Ancak "önemli kısımlar" deyimi ile belirtilen 'önemli'lik derecesi hakkında bir incelemeye gidilmemiş, bu; ders öğretmenin uygun gördüğü yerler ile sınırlandırılmıştır.

(68)

BAŞARAN, Eğitim Psikolojisi. Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri, s. 289.

ÇİZELGE 7
ÖNEMLİ KISIMLARIN TEKRARININ
YAPILIP YAPILMADIĞI

DERSLER	Yapılıyor		Yapılmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	6	100	-	-
İş İdaresinin Tem. Kavvr.	3	50	3	50
Davranış Bil. Giriş	4	66,7	2	33,3
Genel Matematik	5	83,3	1	16,7
İktisada Giriş	5	83,3	1	16,7
Genel Muhasebe	5	83,3	1	16,7
TOPLAM	28	77,8	8	22,2

Çizelge 7'de de görüldüğü gibi, ders öğretmenince önemli sayılan kısımlar, programlarda % 77,8 gibi bir oranda tekrar edilmiştir. Bu çizelge, bir programda yapılan tekrar miktarını değil, programda tekrar yapılıp yapılmadığını göstermektedir. Yani 36 programın 28'inde şu veya bu sayıda tekrar yapılmıştır. Bu sayılar ve tekrar yapılan kısmın önemli kısım sayılıp sayılamayacağı araştırma kapsamı dışındadır.

Çizelge 7'den de anlaşılacağı gibi tekrar yapma durumuna en fazla "Temel Hukuk" dersi programlarında rastlanmaktadır. 6 dersin 6'sında da tekrara yer verilmiştir. En az tekrar yapılan ders ise "İş İdaresinin Temel Kavramları" dersi olmakla beraber bu % 50 gibi hiç de düşük ol-

mayan bir orandadır. Hiç tekrar yapılmayan (program sonundaki özet sayılmazsa) program sayısı ise, sadece 8'dir. % 22,2 gibi bir oran tutan bu ders miktarı toplam içinde oldukça düşük bir yer tutmakta, bu da programlarda tekrara önem verilerek, uygulandığını göstermektedir.

Program sonunda özet yapma durumu da Çizelge 8'de gösterilmiştir.

ÇİZELGE 8

PROGRAM SONUNDA ÖZET YAPILIP YAPILMADIĞI

DERSLER	Yapılıyor		Yapılmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	1	16,7	5	83,3
İş İdaresinin Tem.Kavr.	2	33,3	4	66,7
Davranış Bil. Giriş	2	33,3	4	66,7
Genel Matematik	3	50	3	50
İktisada Giriş	3	50	3	50
Genel Muhasebe	4	66,7	2	33,3
TOPLAM	15	41,7	21	58,3

Bir çeşit tekrar ve dersin ana hatlarıyla toparlanıp sunulması olan özet, yukarıda anlatılan "tekrar" kavramıyla aynı öneme sahiptir. Çünkü, bir dersin öğrenilmesinden sonra öğrencinin elinde kalan küçük, ince noktalar değil, konunun genel düşünceleri, kavramları ve anahat-

larıdır (69). Öğrenci programı izledikten sonra, programın tamamlanmasına yakın bir sürede ders boyunca hangi konuları öğrendiğini bilip, belki birbirinden kopuk olarak verilen bazı bilgilerin aralarındaki ilişkiyi, bağlantıyı bir kez daha görürse öğrenme daha kolay olacak, öğrenilenler de pekişecektir.

Çizelge 8'de görüldüğü gibi "konuyu özetleme", program içinde belli (önemli sayılan) kısımların "tekrar"ından daha düşük bir oranda gerçekleşmektedir. % 41,7 olarak saptanan bu oran içinde en küçük paya sahip olan ders, % 16,7 ile "Temel Hukuk" dersi olmaktadır. Bu bir önceki çizelge (Çizelge7) ile bir tezatlık oluşturmaktadır. Çünkü hatırlanacağı gibi 'tekrar' oranı "Temel Hukuk" dersi için % 100 idi. Yine "Davranış Bilimlerine Giriş" dersinde % 66,7 oranında 'tekrar' yapılırken, bu 'özet' yapmada % 33,3 olmuştur.

Buradan, program içinde önemli kısımlar için "tekrar" yapanların, program sonunda "özet" yapmaya gerek duymadıkları sonucunu çıkarabiliriz. Ancak bir başka bulgu ise, bunun tam tersi yoruma sebep olmaktadır. Çünkü "İş İdaresinin Temel Kavramları" dersi her iki uygulamada da düşük orana sahiptir. Yani hem 'tekrar' hem de 'özet' yapma durumu düşük orandadır. Yine bir başka bulgu da "Genel Muhasebe" dersinde görülmektedir. Bu dersde ise her iki bulgunun yüksek oranda oluşu dikkat çekmektedir. Nitekim 'Özet' yapma oranı tüm dersler içinde en yüksek bu dersde bulunmuştur. (% 66,7) Konuya ilişkin bulgular 'Ek Çizelge 4'te gösterilmiştir.

(69)

Tüm bulgular gözönüne alındığında, araştırmacının yapabileceği en geçerli yorum ;"programlarda dersi sunan kişilerin, ders anlatmaya ilişkin bireysel anlayışları büyük rol oynamaktadır " şeklinde olacaktır.

3.2 Programların Yapısına İlişkin Bulgular

3.2.1 Programlarda Görüntü Ögesine Yer Verme Durumu

Bu bölümde "Görüntü Ögesi" terimiyle anlatılmak istenen ya da araştırma kapsamına alınan şey; sunucu dışında görüntüye gelen her türlü öğedir. Ancak buna stüdyoda bulunan her türlü malzeme dahil değildir. İncelenen sadece, öğretime yardımcı görüntü öğeleridir. Bunlar da genellikle, film, grafik, v.b. olmaktadır.

Televizyon birçok aracın düzenlenip, kullanılması ve bu sayede öğretime kolaylık getirmesi açısından çok önemli bir potansiyele ve üstünlüğe sahiptir. (Bak. s.39) Bu öğeler programa (derse) ilgiyi sağladığı gibi, anlatıma da açıklık ve kolaylık getirecektir.

Bu bakımdan incelemeye alınan AÖF televizyon eğitim programlarında bu uygulamanın çok yüksek oranda gerçekleştiği gözlenmiştir. Yine bu aşamada da araştırılan ; bu öğelerin kullanım sayısı değil, derslerde kullanılıp, kullanılmadığıdır. Araştırma bulguları % 100'e vardığından çizelge üzerinde gösterilmeye gerek duyulmamıştır.

Kullanılan görüntü öğeleri tür olarak incelemeye alındığında, grafik öğesinin ağırlıkta olduğu saptanmıştır. Grafik malzemelerinin türleri ise; şema, diyagram, çizelge, resim, fotoğraf, şekil olarak belirlenmiştir. Bunlardan başka, film, stüdyo konuğu ve yazı tahtası ile ders anlatımının çeşitlendirildiği gözlenmiştir. Kullanılan görüntü öğelerinin tür ve sayı olarak dağılımı Çizelge 9'da gösterilmiştir.

ÇİZELGE 9

KULLANILAN GÖRÜNTÜ ÖGELERİNİN TÜR VE SAYI OLARAK DAĞILIMI

TÜRLER	Sayı	%
Film	12	33,3
Yazı	20	72,2
Fotoğraf	10	27,8
Şema	4	11,1
Diyagram-Çizelge	5	13,8
Şekil	15	41,7
Resim	4	11,1
Konuk	1	2,8

Çizelge 9'da belirtilen sayılar öğelerin bir dersde kullanım miktarını değil, kullanıldığı ders sayısını göstermektedir. Çünkü amaç, bu öğelerin kullanılıp kullanılmadığını ve kaç dersde kullanıldığını saptamaktır.

Buna göre 'Yazı' % 72,2 gibi bir oranla en çok kullanılan grafik malzemesi olmaktadır. Buna, tahtada yapılan işlemleri (rakam ögesi) ve işlemde yer alan kısa yazıları da eklersek, oranın çok daha artacağını söylemek mümkün olacaktır. Yazılar genellikle, konu içinde geçen kavram tanımları ve konu ile ilgili özelliklerin maddeler halinde sıralanması şeklinde olmaktadır.

Daha sonra, % 41,7 oranında 'şekil' kullanılmakta, bunu da %33,3 gibi bir oranla 'film' izlemektedir. Bu filmler kimi zaman konu içinde geçen örneklerin görüntüyle desteklenmesi, kimi zaman dramatik öykü ile konunun anlaşılabilirliğinin artırılması amacıyla kullanılan görüntü öğeleridir.

Bunu sırasıyla; fotoğraf, şema, diyagram-çizelge ve resim izlemektedir. Sadece bir programda da konuk yer almıştır. Programa kendi alanlarında uzman iki konuk çağrılmış ve konu ile bağlantı kurularak, konuklardan bilgi alınmıştır. Baştan sona bu şekilde sürdürülen ders, sunucu tarafından toparlanarak bitirilmiştir.

Derslerin tümü mekan olarak stüdyoda gerçekleştirilmiş, kullanılan filmlerden bazıları dış mekan, bazıları ise iç mekan (stüdyo ya da doğal ortamlar) da çekilmiştir. Müzik ise programların giriş ve bitişi dışında programlarda yer alan bazı filmlerin fon müziği olarak kullanılmıştır.

3.2.2 Görüntü-Anlatım Uygunluğu

Burada, programlarda kullanılan görüntü öğeleriyle anlatım arasındaki uyuma bakılmıştır. Görüntüde yer alan

öge üzerinde açıklama yapılmışsa, bunun uzunluğunun, görüntünün ekranda kalma süresiyle uyumlu olup olmadığı incelenmiştir.

Programlarda kullanılan grafikler bazında yapılan bu inceleme sonunda elde edilen bulgulardan grafik-anlatım ilişkisinin % 91,2 gibi bir oranla "uyumlu" olduğu sonucu çıkmıştır. % 8,8 oranında "uyumsuzluk" görülen programlarda ise bunun, tahta üzerinde gösterilerek yapılan anlatımlarda, görüntünün dışındaki bir işlem ya da yazının anlatılması sırasında olduğu gözlenmiştir. Bu da kamera açısının ve ölçeğinin o anda, dersi sunan kişi tarafından bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Ancak bu durum rahatsız edici boyutta olmayıp, kameranın küçük bir hareketiyle giderilmektedir.

Görüntü-anlatım uygunluğunun, dersi sunan kişinin anlatım hızının değişmesine rağmen bu düzeyde (% 91,2) 'uyumlu' olmasının sebebi, biraz da televizyon teknolojisinin sahip olduğu imkanlardır. Televizyon eğitim programları çekim aşamasından sonra yayına hazırlanırken kurgulanmaktadır. Hazırlanan grafikler, programlara kurgu aşamasında "Insert" (araya girme) olarak eklendiği için sunucunun anlatımına uygun sürede olmaktadır.

3.3 Televizyon Programları - Kitaplar Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Bu bölümde AÖF televizyon eğitim programları ile ders kitapları arasındaki ilişki ; konular, örnekler ve grafikler açısından değerlendirilmiştir.

Televizyon eğitim programlarının uzaktan öğretimdeki işlevi daha önceki kısımlarda da belirtildiği gibi, temel öğretim aracı olan ders kitaplarını desteklemek ve zenginleştirmek amacıyla hazırlanıp, bu işlev doğrultusunda sistemde yerini almaktadır. Uzaktan öğretimde bu amaca hizmet etmesi beklenen televizyon eğitim programlarının kitaplarla olan ilişkisi, sistemin etkinliğinde önemli rol oynamaktadır.

Bu gerçekten hareketle AÖF televizyon eğitim programlarının kitaplarla olan bağlantısının saptanmasına gidilmiş ve bulgular bu bölümde sunulmuştur.

3.3.1 Kitaplardaki Konular Arasından Seçme Yapma Durumu

Burada, ünitelerde yer alan konular arasından seçme yapılıp yapılmadığı, kitaplardaki ünitelerin alt başlıklarla beraber aynen tekrar edilip edilmediğine ilişkin bulgular verilmiştir.

ÇİZELGE 10
KONULAR ARASINDAN SEÇME
YAPILIP YAPILMADIĞI

DERSLER	Yapılıyor		Yapılmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	3	50	3	50
İş İdaresinin Tem.Kavr.	5	83,3	1	16,7
Davranış Bil. Giriş	3	50	3	50
Genel Matematik	4	66,7	2	33,3
İktisada Giriş	2	33,3	4	66,7
Genel Muhasebe	4	66,7	2	33,3
TOPLAM	21	58,3	15	41,7

Programların % 58,3'ünde kitaplardaki ünitelerde yer alan konular arasından seçme yapıldığı Çizelge 10'da görülmektedir. % 41,7 gibi bir oranda ise seçme yapılmadığı saptanmıştır. Bu seçmenin en fazla "İş İdaresinin Temel Kavramları" dersinde yapıldığı (% 83,3), bunu % 66,7 oranıyla "Genel Matematik" ve "Genel Muhasebe" derslerinin izlediği, "İktisada Giriş" dersinin ise %33,3 gibi bir oranla konular arasından seçme yaptığı görülmektedir.

Ancak burada, araştırma sırasında gözlenen bir gerçeğin belirtilmesinde yarar vardır. Kitaplardaki (ünitelerdeki) konular arasından seçim yapma kimi zaman programın süresi yüzünden öğretmen tarafından yapılmakta (ki bu program sırasında da belirtilmektedir) kimi zaman ise yine

belirlenen süreyi aşması nedeniyle, program yapımcısı tarafından kurgu aşamasında, bazı kısımların çıkarılması şeklinde olmaktadır. Kurgu sırasında yapılan bu işlem, "seçme yapılıyor" anlamına gelmediği halde, araştırma sırasında bu durum sadece programların izlenmesi sonucunda belirlemeyeceği için "seçme yapılıyor" hanesinde belirtilmiştir.

Fakat bu, her "seçme yapılıyor" saptaması için geçerli değildir. Pekçok programda bu seçmenin bilinçli olarak yapıldığı sezilmektedir. Hatta bazı dersler, konular arasından bir yada birkaçının seçilip, ayrıntılı açıklaması şeklinde gelişmektedir. Yine saptanan bir başka bulgu da çok az bir sayıda da olsa bazı programlarda, kitaplardaki ünitelerle, ünitenin başlığı ve girişi dışında hiçbir benzerliğin olmayışıdır.

Araştırma sırasında hazırlanan izleme formunda yer alan bir soru da "kitapları olduğu gibi tekrarmı ediyor?" şeklinde idi. Bu sorunun yukarıdaki bulguları vereceği düşünülse de ortaya farklı sonuçlar çıkmıştır. Çünkü kitaplardaki ünitelerde her konunun altında çeşitli alt başlıklar yer almaktadır. Dolayısıyla, televizyon programında bunlardan bazılarında yer verilmemesi bize, konular arasından seçme yapılmamış olsa bile kitaptaki (ünite)nin hepsini tekrar etmiyor bulgusunu verecektir. Ayrıca konunun ilave bilgilerle desteklenip, anlatılması yine aynı sonucu doğuracaktır. Bu konuyla ilgili bulgular Çizelge 11'de verilmiştir.

ÇİZELGE 11
 ÜNİTELERİN OLDUĞU GİBİ TEKRAR
 EDİLİP EDİLMEDİĞİ

DERSLER	Ediliyor		Edilmiyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	3	50	3	50
İş İdaresinin Tem. Kavv.	-	-	6	100
Davranış Bil. Giriş	3	50	3	50
Genel Matematik	2	33,3	4	66,7
İktisada Giriş	2	33,3	4	66,7
Genel Muhasebe	1	16,7	5	83,3
TOPLAM	11	30,6	25	69,4

Çizelge 11'de görüldüğü gibi televizyon programlarının kitaplardaki üniteleri olduğu gibi tekrar etme oranı % 30,6'dır. Oysa Çizelge 10 ile anlaşılan bu oran % 41,7 idi. Aradaki %11,1'lik sapmaya, kitaplardaki ünitelerde bulunan alt başlıklar ve programlarda yer alan ilave bilgiler sebep olmuştur.

Çizelge 10 ile Çizelge 11 karşılaştırıldığında "Genel Matematik", "Davranış Bilimlerine Giriş" ve "Temel Hukuk" derslerinde bu farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Fakat "İş İdaresinin Temel Kavramları", "İktisada Giriş" ve "Genel Muhasebe" derslerinin bazılarında konular arasından seçme yapılmamış olmasına rağmen, bazı alt başlıklar yer almamış ve ilave bilgiler verilmiştir. Bu ilave bilgiler kimi zaman 'seçme yapılan' derslerde de verilmiştir.

3.3.2 Kitaplardaki Örnekleri Tekrar Etme ve Farklı Örnek Verme Durumu

Anlatılan dersin örneklerle zenginleştirilmesi anlama ve akılda tutmaya kolaylık sağlayabilir. AÖF ders kitaplarında verilen örneklerin, televizyon programlarında ne ölçüde tekrar edildiği ve kaç programda farklı örnek verildiği bu bölümde değerlendirilecektir.

ÇİZELGE 12
KİTAPTAN ÖRNEK VERİLİP VERİLMEDİĞİ

DERSLER	Veriliyor		Verilmiyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	5	83,3	1	16,7
İş İdaresinin Tem.Kavr.	2	33,3	4	66,7
Davranış Bil. Giriş	4	66,7	2	33,3
Genel Matematik	2	33,3	4	66,7
İktisada Giriş	3	50	3	50
Genel Muhasebe	5	83,3	1	16,7
TOPLAM	21	58,3	15	41,7

Kitaplardaki örnekleri, televizyon programlarında da tekrar etme oranı % 58,3'tür. Ancak bundan, kitaptaki üniteye yer alan her örneğin, televizyon programında da bulunduğu anlaşılmamalıdır. Çizelge 12'deki bulgular sadece, üniteye her hangi bir sayıda örneğin televizyonda da yer aldığına ilişkindir. Görüldüğü gibi programların yarısından çoğunda kitaplardaki örneklere rastlanmıştır.

Bulgular ders bazında incelendiğinde ise, kitaplardaki örnekleri en çok veren dersler %83,3 gibi bir oranla "Temel Hukuk" ve "Genel Muhasebe" dersleri olmaktadır. "İş İdaresinin Temel Kavramları" ve "Genel Matematik" dersleri ise kitaptan en az örnek verilen derslerdir. (% 33,3) Bunun örnek türünün farklılığından kaynaklandığı söylenebilir.

Kitaplardaki ünitelerde yer alan örnekler dışında, farklı örnek verme durumu ise Çizelge 13'te gösterilmiştir.

ÇİZELGE 13
FARKLI ÖRNEK VERİLİP VERİLMEDİĞİ

DERSLER	Veriliyor		Verilmiyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	5	83,3	1	16,7
İş İdaresinin Tem.Kavr.	6	100	-	-
Davranış Bil. Giriş	4	66,7	2	33,3
Genel Matematik	5	83,3	1	16,7
İktisada Giriş	3	50	3	50
Genel Muhasebe	5	83,3	1	16,7
TOPLAM	28	77,8	8	22,2

Çizelge 13'te görüldüğü gibi kitaplardakilerden farklı örnek verme durumu % 77,8 gibi büyük bir orandadır. %22,2 oranında ise farklı örnek verilmediği saptanmıştır.

Farklı örnek verme durumu, kitaptan örnek verme oranıyla genelde benzerlik göstermektedir. Kitaptan en fazla örnek verilen "Temel Hukuk" ve "Genel Muhasebe" dersleri, farklı örnek verme durumunda da başta yer almaktadır. Ancak "İş İdaresinin Temel Kavramları" ve "Genel Matematik" dersleri ise, kitaptan örnek vermede en alt sırada (% 33,3 oranıyla) yer alırken, farklı örnek vermede % 100 ve % 83,3 gibi oranlara sahiptirler.

Bu bulgulardan iki farklı yoruma gidilmesi mümkündür. Çizelge 12 ve Çizelge 13 karşılaştırılarak yapılan bir değerlendirilmeye göre bazı derslerde (Genel Muhasebe, Davranış Bilimlerine Giriş, Temel Hukuk) hem ünitelerdeki örnekler hem de farklı örnekler yüksek oranda verilmiştir. Buna göre bu derslerin diğerlerinden daha fazla örnek verdikleri söylenebileceği gibi, örneklerin kitaptan ve kitap dışından seçilerek aynı programda birlikte kullanıldığı düşünülebilir. Yine iki çizelgenin karşılaştırılarak incelenmesi sonunda bazı derslerin kitaptan az örnek verirken, diğerlerine göre daha fazla farklı örnek verdikleri görülmüştür. Buradan da farklı örnekler konuyu pekiştirmek amacıyla daha fazla yer verildiği söylenebilir. Bu durum, işlemi gerektiren dersler için daha bir önem kazanmaktadır. Çünkü her değişik işlem (örnek), yeniden kurma yeterliğini geliştirmektedir(70). Öğrenci elindeki kitapta bulunan işlemsel örneğin çözümünü ve sonucunu zaten görmektedir. Televizyon programında

(70)

İbrahim Ethem BAŞARAN, Eğitime Giriş, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1983, s.130.

verilecek her farklı örnekle, konunun anlaşılabilirliğinin arttırılması, öğrenilenlerin pekiştirilmesi sağlanabilecektir.

3.3.3 Kitaplardaki Grafiklerin Kullanımı ve Farklı Grafik Kullanma Durumu

Bu bölümde kitaplardaki ünitelerde yer alan grafik malzemelerinin, AÖF televizyon eğitim programlarında anlatım sırasında kullanım durumu ile ilgili bulgular verilmiştir.

ÇİZELGE 14

KİTAPLARDAKİ GRAFİKLERİN AYNEN KULLANILIP KULLANILMADIĞI

DERSLER	Kullanılıyor		Kullanılmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	4	100	-	-
İş İdaresinin Tem.Kavr.	-	-	3	100
Davranış Bil.Giriş	1	20	4	80
Genel Matematik	2	40	3	60
İktisada Giriş	4	66,7	2	33,3
Genel Muhasebe	6	100	-	-
TOPLAM	17	54,5	12	45,5

Çizelge 14'ten de anlaşılacağı gibi kitaplardaki örnekleme giren 36 ünitenin 7 tanesinde grafik malzemesi kullanılmamıştır. Bu nedenle inceleme 29 program üzerinde yapılmıştır.

Buna göre programların %54,5'inde, kitaplardaki ünitelerde bulunan grafik öğelerine yer verilmiştir. Bu, en fazla % 100 oranıyla "Genel Muhasebe" ve "Temel Hukuk" derslerinde olmaktadır. Kitaplardaki grafik öğelerini, televizyon programlarında aynen kullanma durumu, en az "Davranış Bilimlerine Giriş" dersi için söz konusudur. (% 20) "İş İdaresinin Temel Kavramları" dersinde ise kitapta bulunan hiçbir grafik ögesi, televizyon programlarında yer almamıştır.

İncelenen televizyon programlarında kitaplardakilerden farklı grafik kullanımına ilişkin bulgular Çizelge 15'te verilmiştir.

ÇİZELGE 15

KİTAPLARDAKİLERDEN FARKLI GRAFİK KULLANILIP KULLANILMADIĞI

DERSLER	Kullanılıyor		Kullanılmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	3	50	3	50
İş İdaresinin Tem.Kavr.	4	80	1	20
Davranış Bil. Giriş	6	100	-	-
Genel Matematik	4	80	1	20
İktisada Giriş	3	50	3	50
Genel Muhasebe	3	50	3	50
TOPLAM	23	68,3	11	31,7

Kitaplardakilerden farklı grafik kullanılması durumuna ilişkin değerlendirme, 2 programda grafik ögesine rastlanmadığı için 34 program üzerinden yapılmıştır.

Çizelge 15'te görüldüğü gibi farklı grafik kullanma durumu % 68,3 oranındadır. Programların % 31,7'sinde ise kitaplardakilerden farklı grafik kullanılmadığı saptanmıştır. Bu kullanımda "Davranış Bilimlerine Giriş" dersi % 100 oranıyla en başta gelmektedir. "İş İdaresinin Temel Kavramları" ve "Genel Matematik" derslerinde % 80 oranında farklı grafik kullanımı gerçekleşirken; "Temel Hukuk", "İktisada Giriş" ve "Genel Muhasebe" derslerinde bu oran %50'dir.

Örnek-Grafik ilişkisi açısından bir karşılaştırma yapıldığında ise; kitaplardaki örneklerin yer aldığı programlarda, grafiklerin de kitaplardaki ünitelerden seçildiği görülmüştür.(Bak. Ek Çizelge 5) Yine, kitaplardan örnek verilmeyen programlarda, grafik seçiminde de daha özgür davranıldığı bulgulardan anlaşılmaktadır. Bu daha çok örneklere bağlı olarak verilen, şema, diyagram ve çizelgelerden kaynaklanmaktadır.

3.3.4 Kitaplara Gönderme Yapma Durumu

Uzaktan öğretim sistemi değişik araçların birarada kullanıldığı bir sistemdir. Öğrenci kitaplardaki konuları okuyup öğrendikten sonra, televizyon programlarıyla bunları pekiştirir ve eksik kalan kısımları tamamlar. Programların, kitaplarla ilişkilendirilerek sürdürülmesi, öğrenciyi kitaba bir kez daha bakmaya yönlendirecek, belki de

kısa bir tekrara yol açacaktır.

Bu ilişkilendirmenin AÖF televizyon eğitim programlarının % 16,7'sinde yapıldığı gözlenmiştir. Bunlar da 'hata düzeltme', 'ayrıntılı bilgi' ve 'konuda geçen formül' için kitaba bakılması önerisinde bulunma şeklinde gerçekleşmiştir.

ÇİZELGE 16

KİTABA GÖNDERME YAPILIP YAPILMADIĞI

DERSLER	Yapılıyor		Yapılmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	1	16,7	5	83,3
İş İdaresinin Tem. Kavır.	-	-	6	100
Davranış Bil. Giriş	1	16,7	5	83,3
Genel Matematik	-	-	6	100
İktisada Giriş	2	33,3	4	66,7
Genel Muhasebe	2	33,3	4	66,7
TOPLAM	6	16,7	30	83,3

BÖLÜM IV

4. ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın kısa bir özeti verildikten sonra, araştırmanın sonuçları açıklanmış ve yargıya varılmıştır. Bulguların ışığında yapılan öneriler, televizyon eğitim programlarının hazırlanmasında önem verilmesi gereken noktalar şeklinde olmuştur.

4.1 Özet

Bu çalışmada, Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programları ; sunuluş, yapı ve kitaplarla olan ilişkisi açısından değerlendirilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, toplumda değişen ve gelişen koşullara bağlı olarak eğitimde televizyon kullanımının değişik yöntemleri ortaya konmuş, televizyonun bir eğitim aracı olarak üstünlükleri ve uzaktan öğretim sisteminde televizyonun işlevi üzerinde durulmuştur. Bu bilgiler ışığında sorun belirtilmiştir. Ayrıca amaç, önem, sayıltı, ve sınırlılıklar da bu bölümde yer almıştır. İkinci bölümde, araştırmada izlenen yöntem hakkında açıklamalar yapılmış ; "Araştırmanın Modeli", "Evren ve Örneklem", "Veriler ve Toplanması" ve "Verilerin Çözümü, Yorumu"

anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise araştırmanın sınırlılığı içinde ele alınan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarından 1987-1988 öğretim yılında yayınlanan 1.Sınıf derslerine ilişkin programlar üzerinde inceleme yapılmıştır.

Araştırma evreni, 1987-1988 öğretim yılında yayınlanan Açıköğretim Fakültesi "İktisat" ve "İş İdaresi" bölümleri 1.Sınıf 6 ortak dersden oluşan, toplam 168 televizyon eğitim programıdır. Örneklem ise 36 program olarak belirlenmiş ve inceleme bu programlar üzerinde yapılmıştır.

Araştırmada, programların sunuluş biçimi, programların yapısı ve televizyon programı - kitap ilişkisini ortaya koyacak soruların yer aldığı, bir izleme formu geliştirilmiştir. Programlar, elde varolan video kayıtlarından izlenmiş ve her program için ayrı bir form doldurulmuştur. İzleme sırasında son bölümle ilgili verilerin saptanması amacıyla Açıköğretim Fakültesi ders kitapları da bulunmuş ve programlarda verilen bilgilerle, kitaplardaki bilgiler karşılaştırılmıştır. İzleme araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır.

Örneklem grubunu oluşturan televizyon programları izlendikten sonra elde edilen veriler tek bir formda birleştirilmiş, buradan da konularına göre ayrılarak, gerekli yerlerde karşılaştırmalara elverecek şekilde çizelgelere aktarılmıştır. Elde edilen çizelgelerde sadece sayı, yüzdelerden yararlanılmış, gerekli görülen yerlerde yorum yapılmıştır.

Araştırmanın başlıca bulguları şunlardır :

1. Programların sunuluşuna ilişkin bulgular.

- . Programlarda bir önceki dersle bağlantı kurma, % 36,1 oranında gerçekleşmektedir. Bu bağlantı, bir önceki dersle ilgili hatırlatma ya da bir önceki dersin kısa özeti şeklinde olmaktadır. Ders bazında yapılan değerlendirmeye göre, bir önceki dersle en çok bağlantı kurulan dersler "Temel Hukuk" ve "Genel Muhasebe" (% 66,7) dersleri, hiç kurulmayan ders ise "Davranış Bilimlerine Giriş" dersidir.
- . İncelenen programlarda bir sonraki dersle bağlantı kurma oranı % 16,7'dir. Bu bağlantı en fazla "Temel Hukuk" ve "İş İdaresinin Temel Kavramları" derslerinde % 33,3 oranıyla gerçekleşirken, "Davranış Bilimlerine Giriş" ve "İktisada Giriş" derslerinde bir sonraki dersle bağlantı kurulan televizyon programına rastlanmamıştır.
- . Programların % 66,7'sinde dersin amaçlarının belirtildiği saptanmıştır. Bu, "Davranış Bilimlerine Giriş" dersinde % 100 oranındadır. % 16,7 oranıyla ders amaçlarının belirtilme durumu en az "Genel Muhasebe" dersinde olmaktadır.
- . Programlarda içeriğin nasıl sunulacağına ilişkin bir açıklamanın çok büyük bir oranda (% 77,8), yapılmadığı saptanmıştır. % 22,2 oranında yapılan açıklamalar daha çok, işlem gerektiren ders-

lerde olmuştur. "Temel Hukuk" ve "Davranış Bilimlerine Giriş" dersleri için hazırlanan programların hiçbirinde bu açıklama yapılmamıştır.

- . Soru sorma ya da düşünmeye yöneltecek bir iki açık uç bırakma durumu, incelenen programların % 75'inde gerçekleşmemektedir. Bunun uygulandığı % 25 oranındaki programların çoğunda, soru sorma (fakat cevabının verilerek) , bir tanesinde ise düşünülmesi, araştırılması gereken konuların sıralanması şeklinde olmaktadır. Bu en fazla "Temel Hukuk" dersinde (% 50) gerçekleşmekte, "İktisada Giriş" dersinde % 33,3 , diğer derslerde % 16,7 oranında uygulanmaktadır.
- . AÖF televizyon eğitim programlarında, öğrenciye gerçekleştireceği etkinlik hakkında herhangi bir öneride, çok yüksek bir oranda (% 94,4) bulunulmadığı saptanmıştır. Öneride bulunulan iki ders (% 16,7) "Davranış Bilimlerine Giriş" ve "Genel Matematik" dersleridir.
- . Örnekleme giren programların % 86,1 oranında anlatılarak sürdürüldüğü gözlenmiştir. %13,9 oranında ise eldeki nottan okuma yapıldığı saptanmıştır. Anlatım "Genel Matematik", "İktisada Giriş" ve "Temel Hukuk" derslerinde % 100 oranındadır. "Genel Muhasebe" dersinde % 83,3, "İş İdaresinin Temel Kavramları" ve "Davranış Bilimlerine Giriş" derslerinde ise % 66,7 oranında,

derslerde okuma yerine anlatma tercih edilmektedir. Programlarda konuları anlatmayı tercih edenlerin arada bir ellerindeki notlara bakma oranı ise % 36,4'tür.

- . Programlarda önemli kısımların tekrarının % 77,8 oranında yapıldığı belirlenmiştir. Tekrar oranının en yüksek olduğu ders "Temel Hukuk" (% 100), en düşük olduğu ders ise "İş İdaresinin Temel Kavramları" (% 50) dır.
- . Program sonunda konunun özetlenmesi, % 41,7 oranında gerçekleşmektedir. % 58,3 oranında ise özet yapılmamaktadır. Özet yapma durumu en yüksek "Genel Muhasebe" (% 66,7) , en düşük ise % 16,7 oranıyla "Temel Hukuk" dersinde olmaktadır.

2. Programların yapısına ilişkin bulgular.

- . İncelenen programlarda sunucu dışında, öğretime yardımcı olacak görüntü öğelerini kullanma oranı % 100'dür. Örneklemeye giren her programda değişik görüntü öğeleri kullanıldığı saptanmıştır. Bunların içinde 'yazı' % 72,2 oranıyla en fazla paya sahip öğe olmaktadır. Bunu, şekil, film, fotoğraf, diyagram-çizelge , şema ve resim izlemektedir. Konuk ise sadece bir programda yer almıştır.
- . Programların tümünde, ders sunumu stüdyoda gerçekleştirilmiştir. Kullanılan filmler, konusuna göre iç-dış mekanlarda çekilmiştir.

- . Müzik, programların giriş ve çıkışı dışında, kullanılan filmlerin bazılarında fon müziği olarak yer almıştır.
 - . Programlarda kullanılan görüntü öğeleri (grafikler) ile anlatım uygunluğu, % 91,2 gibi yüksek bir oranda olumlu olarak saptanmıştır. Uyumsuzluk şeklinde nitelenen bazı durumlar ise tahtada gösterim ya da işlem sırasında olmuştur. Ancak bu durum, rahatsız edici boyutta değildir.
3. Televizyon programları-kitap ilişkisine ait bulgular.
- . Kitaplardaki ünitelerde yer alan konular arasından seçme yapma durumu % 58,3 oranında gerçekleşmektedir. Bu seçme, kimi zaman bir-iki konunun program dışı bırakılmasıyla (süre sebep gösterilerek) gerçekleşmekte, kimi zaman ise birkaç konunun seçilerek, ayrıntılı açıklaması şeklinde olmaktadır. Ünitelerdeki konular arasından seçme yapma durumu en fazla "İş İdaresinin Temel Kavramları" dersinde (% 83,3), en az ise "İktisada Giriş" dersinde (% 33,3) olmaktadır.
 - . Kitaplardaki ünitelerde bulunan konuların içinde alt başlıklar da yer almaktadır. Kimi programlarda bu alt başlıkların bulunmaması, konular arasından seçme yapılmamış olsa bile, kitabın (ünitenin) olduğu gibi tekrar edilmemiş olduğunu göstermektedir. Bu konuya ilişkin bulgular,

televizyon programlarında ders kitaplarının (ünitelerin) % 69,4 gibi bir oranda, olduğu gibi tekrar edilmediği şeklindedir. Programların 30,6'sında ise, konular arasından seçme yapılmadığı gibi, kitaplardaki ünitelerin alt başlıklarla beraber aynen tekrar edildiği saptanmıştır. Bu durum % 50 oranıyla "Temel Hukuk" ve "Davranış Bilimlerine Giriş" derslerinde en yüksek orandadır. Kitaplardaki ünitelerin en az tekrar edildiği ders ise "Genel Muhasebe" dersidir. (% 16,7)

- İncelenen programların % 58,7'sinde kitaplardaki örneklere yer verildiği saptanmıştır. Bu saptama ünitedeki her örneğin, incelenen programda yer aldığı şeklinde değildir. Sadece, o programda, üniteye bulunan herhangi bir sayıdaki örneğin verilmiş olduğunu göstermektedir. Kitaptan en çok örnek verilen dersler; "Temel Hukuk" ve "Genel Muhasebe" dersleri (% 83,3) olurken, "İş İdaresinin Temel Kavramları" ve "Genel Matematik" derslerinde % 33,3 oranıyla kitaptaki üniteye örnek verme durumu en düşük düzeydedir.
- Programlarda, kitaplardakilerden farklı örnek verme durumu oldukça yüksektir. (% 77,8) Programların % 22,2'sinde ise kitaplardaki örneklerden başka örneğe yer verilmediği saptanmıştır. Farklı örnek verme durumu en yüksek oranla "İş İdaresinin Temel Kavramları" dersinde (% 100) olmaktadır. "Temel Hukuk" , "Genel Muhasebe" ve

"Genel Matematik" derslerinde farklı örnek verme durumu % 83,3 oranındadır. Kitaptan farklı örnek vermede en alt sırayı ise % 50 oran ile "İktisada Giriş" dersi almaktadır.

- . İzlenen televizyon programlarında, kitaplardaki ünitelerde bulunan grafik malzemelerinin kullanımı % 54,5 oranındadır. % 45,5 oranında ise bu öğelere programlarda yer verilmemiştir. Kitaplardaki grafik öğelerine en fazla yer verilen dersler ; "Temel Hukuk" ve "Genel Muhasebe" dersleri olmaktadır. (% 100) "İş İdaresinin Temel Kavramları" dersinde ise kitaplardaki ünitelerde bulunan grafik öğelerinin hiçbiri kullanılmamıştır.
- . Televizyon programlarında, kitaplardakilerden farklı grafik kullanımı % 68,3 oranında gerçekleşmektedir. Bu kullanım, "Davranış Bilimlerine Giriş" dersi için hazırlanan her programda olmaktadır. Farklı grafik kullanımına en az yer verilen dersler ise "Temel Hukuk", "İktisada Giriş" ve "Genel Muhasebe" dersleridir. (% 50)
- . Programlarda, kitaplara gönderme yapılma oranı çok düşüktür. (% 16,7)

4.2 Yargı

Bu araştırma ile Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programları, sunuluş, yapı özellikleri ve kitaplarla olan ilişkisi açısından incelenmiştir.

Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programları sunuluş açısından birtakım yetersizlikler göstermektedir. Bunlardan ; bir önceki ve bir sonraki programla kurulan bağlantı durumu, içeriğin nasıl sunulacağına ilişkin açıklama yapılması, soru sorma ya da düşünmeye itecek açık uç bırakma durumu ve öğrenciye gerçekleştireceği etkinlik önerisinde bulunma uygulaması düşük düzeyde gerçekleşmektedir. Ancak yine sunuluş açısından incelenen ; dersin amaçlarının belirtilmesi, önemli kısımların tekrarı ve program sonunda özet yapılması, programların en az yarısında ve yarıdan çoğunda uygulanmaktadır. Ayrıca programların, yüksek oranda anlatılarak sunulması da bir diğer olumlu özelliktir.

Programlar yapı özellikleri bakımından incelendiğinde oldukça yeterli bulunmuştur. Çünkü programların tümünde öğretime yardımcı görüntü ögesi kullanılmıştır. Bu, televizyonun taşıdığı potansiyelin kullanılmış olması açısından önemli bir özelliktir. Ayrıca bu görüntü öğeleriyle anlatım arasında büyük oranda uyum söz konusudur. Müzik, az da olsa kullanılmaktadır.

Televizyon programlarının kitaplarla olan ilişkisine ait bulgular da olumlu yönde sonuçlar vermektedir. Kitaplardaki ünitelerde yer alan konular arasından seçme yapılmakta,

farklı örnekler, farklı grafikler kullanılmaktadır. Tek olumsuz yan, kitaplara gönderme yapılmamış olmasıdır.

4.3 Öneriler

Çalışmanın sorunu ve amacı dikkate alındığında, elde edilen bulgulardan hareket ederek aşağıdaki önerileri sıralayabiliriz.

- . Televizyonun uzaktan öğretim sistemindeki işlevini etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için, Açıköğretim Fakültesi televizyon eğitim programlarının boşlukları doldurma işlevi doğrultusunda ve uzaktan öğretim öğrencisinin durumu gözönüne alınarak hazırlanması gerekir. Bunun için de, televizyon eğitim programlarının hazırlanmasında görev alan kişilerin (dersi sunan kişi, senaryo yazarı, yapımcı-yönetmen) bu konuda bilgilendirilmeleri gereklidir.
- . Araştırma bulguları doğrultusunda, televizyon eğitim programlarının yapımında, ilgili kişilerin aşağıdaki noktalara dikkat etmelerinde fayda görülmektedir.
 - . Bir önceki ve sonraki dersle bağlantı kurma.
 - . İçeriğin nasıl sunulacağına ilişkin açıklama yapma.
 - . Soru sorma ya da düşünmeye itecek açık uç bırakma.

- . Programın izlenmesinden önce, izlenmesi sırasında ve izlendikten sonra, öğrencinin yapmasında fayda görülen bazı etkinlikler önerme.
- . Öğrenciyi kitaba yöneltme.

EKLER

EK

Sayfa

1. İZLEME FORMU ÖRNEĞİ
2. ÖRNEKLEM GRUBU DERSLERİN KİMLİKLERİ
3. EK ÇİZELGELER
1. BİR ÖNCEKİ VE BİR SONRAKİ DERSLE BAĞLANTI KURMA DURUMU
2. ÖĞRENCİYE HERHANGİ BİR ETKİNLİK ÖNERİLİP ÖNERİLMEDİĞİ
3. ANLATIM SIRASINDA ELDE BULUNAN NOTA BAKILIP BAKILMADIĞI
4. AYNI DERSTE TEKRAR-ÖZET DURUMU
5. AYNI DERSTE KİTAPTAN ÖRNEK-GRAFİK VERME DURUMU,

EK 1

İZLEME FORMU ÖRNEĞİ

Ders Adı :

Ünite Adı :

Ünite No :

Açıklama

Programın başında bir önceki derse ilişkin hatırlatma var mı?	Evet	Hayır	
Programın amaçları girişte belirtiliyor mu?	Evet	Hayır	
Öğrenciye etkinlik önerisinde bulunuluyor mu?	Evet	Hayır	
Sunucu dışında görüntü ögesi kullanılıyor mu?	Evet	Hayır	
Soru soruluyor mu, düşünmeye yönlendiriliyor mu?	Evet	Hayır	
Söylenenler ile gösterilenler uyumlu mu?	Evet	Hayır	
Sunucunun dersi sunuş biçimi nasıl?	Okuma	Anlatma	
Önemli kısımlar tekrar ediliyor mu?	Evet	Hayır	
Program sonunda özet yapılıyor mu?	Evet	Hayır	
Bir sonraki derse ilişkin açıklama yapılıyor mu?	Evet	Hayır	
Konular arasından seçme yapılmış mı?	Evet	Hayır	
Kitaptakinin hepsi mi tekrar ediliyor?	Evet	Hayır	
Kitaptaki örnekler veriliyor mu?	Evet	Hayır	
Kitaptan farklı örnek veriliyor mu?	Evet	Hayır	
Hem kitaptan hem de farklı örnek mi veriliyor?	Evet	Hayır	
Kitaptan grafik var mı?	Evet	Hayır	
Kitaptan farklı grafik kullanılıyor mu?	Evet	Hayır	
Hem kitaptan hem de farklı grafik mi yer alıyor?	Evet	Hayır	
Kitaba gönderme yapılıyor mu?	Evet	Hayır	

EK 2

ÖRNEKLEM GRUBU DERSLERİN KİMLİKLERİ

TEMEL HUKUK

- Kamu Hukukunun Dalları (4)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Turgut AKINTÜRK

Yapımcı-Yönetmen : Feridun AKYÜREK

- Hakların Kazanılması ve Kaybedilmesi (9)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Ziya BANATLI

Yapımcı-Yönetmen : Feridun AKYÜREK

- Şahsiyetin Korunması (14)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Turgut AKINTÜRK

Yapımcı-Yönetmen : Yalçın DEMİR

- Borç ve Sorumluluk (19)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Turgut AKINTÜRK

Yapımcı-Yönetmen : Feridun AKYÜREK

- Borcun Sona Ermesi (24)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Turgut AKINTÜRK

Yapımcı-Yönetmen : Levend KILIÇ

- Askeri Yargı ve Adli Yargı (29)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Turgut AKINTÜRK

Yapımcı-Yönetmen : Halim ESEN

EK 2 - devam

İŞ İDARESİNİN TEMEL KAVRAMLARI

- İnsan ve İhtiyaçları (1)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Mehmet ŞAHİN

Yapımcı-Yönetmen : Halim ESEN

- Sermaye (4)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Semih BÜKER

Yapımcı-Yönetmen : Yalçın DEMİR

- İşletmenin Büyüklüğü (10)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Kemal TOSUN

Yapımcı-Yönetmen : Naci GÜÇHAN

- İşletmenin Gelirleri (14)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Tamer MÜFTÜOĞLU

Yapımcı-Yönetmen : Feridun AKYÜREK

- İşletmelerde Tedarik Fonksiyonu (19)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Erol EREN

Yapımcı-Yönetmen : Dursun GÖKDAĞ

- Muhasebe İşlevi (24)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Tuğrul TÜFEKÇİOĞLU

Yapımcı-Yönetmen : Dursun GÖKDAĞ

EK 2 - devam

DAVRANIŞ BİLİMLERİNE GİRİŞ

- Davranış Bilimleri ve Sosyoloji (1)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Enver ÖZKALP

Yapımcı-Yönetmen : Nezih ERDOĞAN

- Toplumsal Gruplar (5)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Enver ÖZKALP

Yapımcı-Yönetmen : Gürsel YAKTIL

- Eğitim Kurumu (9)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Birsen GÖKÇE

Yapımcı-Yönetmen : Nezih ERDOĞAN

- Toplumsal Değişme ve Kentleşme (14)

Dersi Sunan : Yrd.Doç.Dr. İnan ÖZER

Yapımcı-Yönetmen : Yalçın DEMİR

- Duyum ve Algı (19)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Orhan AYDIN

Yapımcı-Yönetmen : Nazlı KIRMIZI

- Ruh Sağlığı ve Uyum (24)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Sedat TOPÇU

Yapımcı-Yönetmen : Nazlı KIRMIZI

EK 2 - devam

GENEL MATEMATİK

- Kümeler (1)

Dersi Sunan : Öğr.Gör. M. GÖĞÜŞ

Yapımcı-Yönetmen : Halim ESEN

- Denklemler (4)

Dersi Sunan : Öğr.Gör. M.GÖĞÜŞ

Yapımcı-Yönetmen : Halim ESEN

- Üstel ve Logaritmik Fonksiyonlar (9)

Dersi Sunan : Yrd.Doç.Dr. M.ÜREYEN

Yapımcı-Yönetmen : Halim ESEN

- Grafik Çizimi (14)

Dersi Sunan : Yrd.Doç.Dr. M.ÜREYEN

Yapımcı-Yönetmen : Halim ESEN

- Belirli İntegral (19)

Dersi Sunan : Prof. Dr. R. KAYA

Yapımcı-Yönetmen : Dursun GÖKDAĞ

- Lineer Denklem Sistemleri (24)

Dersi Sunan : Prof.Dr. H. HACISALİHOĞLU

Yapımcı-Yönetmen : Dursun GÖKDAĞ

EK 2 - devam

İKTİSADA GİRİŞ

- Giriş (1)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Yüksel ÜLKEN

Yapımcı-Yönetmen : Levend KILIÇ

- Arz (4)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Yüksel ÜLKEN

Yapımcı-Yönetmen : Levend KILIÇ

- Firma Maliyetleri ve Arz (9)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Yüksel ÜLKEN

Yapımcı-Yönetmen : Levend KILIÇ

- Para Talebi (14)

Dersi Sunan : Doç.Dr.Engin ATAÇ

Yapımcı-Yönetmen : Deniz GÜLER

- Milli Gelir ve Milli Refah (19)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Yılmaz BÜYÜKERŞEN

Yapımcı-Yönetmen : Deniz DERMAN

- Eksik İstihdam ve Genel Denge (24)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Yılmaz BÜYÜKERŞEN

Yapımcı-Yönetmen : Naci GÜÇHAN

EK 2 - devam

GENEL MUHASEBE

- Bilanço ve Gelir Tablosu (2)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Fevzi SÜRMELİ

Yapımcı-Yönetmen : Nazlı KIRMIZI

- Muhasebe Kayıt Araçları (4)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Tuğrul TÜFEKÇİOĞLU

Yapımcı-Yönetmen : Haluk YÜKSEL

- Geliştirilmiş Tecrübi Sistem (9)

Dersi Sunan : Prof.Dr. Ferruh ÇÖMLEKÇİ

Yapımcı-Yönetmen : Haluk YÜKSEL

- Sabit Varlıklar (14)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Yılmaz BENLİGİRAY

Yapımcı-Yönetmen : Gürsel YAKTIL

- Envanter İşlemleri (19)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Yılmaz BENLİGİRAY

Yapımcı-Yönetmen : Naci GÜÇHAN

- Kayıt Hatalarının Düzeltilmesi (24)

Dersi Sunan : Doç.Dr. Fevzi SÜRMELİ

Yapımcı-Yönetmen : Nazlı KIRMIZI

EK 3

EK ÇİZELGE 1

BİR ÖNCEKİ VE BİR SONRAKİ DERSLE BAĞLANTI
KURMA DURUMU

DERSLER	Her İki D.le de Bağl. K.yor.		Yalnız Bir Önc. D.le Bağl.K.yor.		Yalnız Bir Son. D.le Bağl.K.yor.		Her İki D.le de Bağl. K.muyor	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	1	16,7	3	50	1	16,7	1	16,7
İş İdaresinin T.Kavr.	1	16,7	-	-	1	16,7	4	66,7
Davranış Bil. Giriş	-	-	-	-	-	-	6	100
Genel Matematik	1	16,7	1	16,7	-	-	4	66,7
İktisada Giriş	-	-	2	33,3	-	-	4	66,7
Genel Muhasebe	-	-	4	66,7	1	16,7	1	16,7
TOPLAM	3	8,3	10	27,8	3	8,3	20	55,6

EK 3 - devam

EK ÇİZELGE 2

ÖĞRENCİYE HERHANGİ BİR ETKİNLİK
ÖNERİLİP ÖNERİLMEDİĞİ

DERSLER	Öneriliyor		Önerilmiyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	-	-	6	100
İş İdaresinin Tem. Kavvr.	-	-	6	100
Davranış Bil. Giriş	1	16,7	5	83,3
Genel Matematik	1	16,7	5	83,3
İktisada Giriş	-	-	6	100
Genel Muhasebe	-	-	6	100
TOPLAM	2	5,6	34	94,4

EK ÇİZELGE 3

ANLATIM SIRASINDA ELDE BULUNAN NOTA
BAKILIP BAKILMADIĞI

DERSLER	Bakılıyor		Bakılmıyor	
	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	1	16,7	5	83,3
İş İdaresinin Tem. Kavvr.	2	50	2	50
Davranış Bil. Giriş	1	25	3	75
Genel Matematik	1	16,7	5	83,3
İktisada Giriş	3	50	3	50
Genel Muhasebe	3	60	2	40
TOPLAM	11	36,4	20	63,6

EK 3 - devam

EK ÇİZELGE 4

AYNI DERSDE TEKRAR-ÖZET

DURUMU

DERSLER	Tekrar Ediyor Özetliyor		Tekrar Etmiyor Özetliyor		Tekrar Ediyor Özetlemiyor		Tekrar Etmiyor Özetlemiyor	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	1	16,7	-	-	5	83,3	-	-
İş İdaresinin T.Kavr.	2	33,3	-	-	1	16,7	3	50
Davranış Bil. Giriş	1	16,7	1	16,7	3	50	1	16,7
Genel Matematik	3	50	-	-	2	33,3	1	16,7
İktisada Giriş	3	50	-	-	2	33,3	1	16,7
Genel Muhasebe	4	66,7	-	-	1	16,7	1	16,7
TOPLAM	14	38,9	1	2,8	14	38,8	7	19,5

EK 3 - devam

EK ÇİZELGE 5

AYNI DERSDE KİTAPTAN ÖRNEK-GRAFİK
VERME DURUMU

DERSLER	Kit.Ör.Veriyor Kit.Gr.Veriyor		Kit.Ör. Veriyor Kit.Gr.Vermiyor		Kit.Ör.Vermiyor Kit.Gr.Veriyor		Kit.Ör.Vermiyor Kit.Gr.Vermiyor	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Temel Hukuk	3	75	-	-	1	25	-	-
İş İdaresinin Tem.Kavr.	-	-	1	33,3	-	-	2	66,7
Davranış Bil. Giriş	1	20	2	40	-	-	2	40
Genel Matematik	1	20	-	-	1	20	3	60
İktisada Giriş	3	50	-	-	1	16,7	2	33,3
Genel Muhasebe	5	83,3	-	-	1	16,7	-	-
TOPLAM	13	41,4	3	12,2	4	13,1	9	33,3

KAYNAKLAR

- ALEMDAR, Korkmaz ve Raşit Kaya. Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar. Kitle İletişim Araçlarının Etkileri. Denis MCQUAIL. Ankara : Savaş Yayınevi, 1983.
- ALKAN, Cevat. Açık Üniversite : Uzaktan Öğretim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Ankara : A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1981.
- , Eğitim Ortamları. Ankara : A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1979.
- , Eğitim Teknolojisi : Kuramlar-Yöntemler. Ankara : Yargıçoğlu Matbaası, 1977.
- ANADOLU GAZETESİ, Sayı : 2, Eskişehir, Mart-1983.
- AZİZ, Aysel. Radyo ve Televizyonla Eğitim. Ankara : A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1982.
- , Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri ve Önemi. Ankara : TODAİE, 1975.
- BARKAN, Murat. Eğitim Amaçlı İletişim ve Videonun İşlevleri: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde Öğretim Uygulama Model Önerisi. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1988
- BAŞARAN, İbrahim Ethem. Eğitim Psikolojisi : Modern İletişimin Psikolojik Temelleri. Altıncı Baskı, Ankara : Kadioğlu Matbaası, 1980.
- , Eğitime Giriş. Dördüncü Baskı, Ankara : Kadioğlu Matbaası, 1983.

- BERWANGER, Dietrich. Film ve Televizyon Yoluyla Bilgi ve Eğitim, Çev. Esra HEPER. Kurgu Dergisi, Eskişehir Sayı:2, Ekim-1979.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit. Genel Öğretim Bilgisi. Üçüncü Basım. Ankara : Binbaşioğlu Yayınevi, 1983.
- ÇİLENTİ, Kamuran. Eğitim Teknolojisi ve Öğretim. Ankara : Kadioğlu Matbaası, 1984.
- FİDAN, Nurettin. Münire ERDEN. Eğitim Bilimine Giriş. Ankara : Kadioğlu Matbaası, 1986.
- GÖKDAĞ, Dursun. "Eğitim Televizyonu", Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Notları. Eskişehir, 1987.
- , Uzaktan Öğretimde Basılı Materyaller (Açıköğretim Fakültesi Örneği). Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1986.
- GÜÇHAN, Naci. Sistem Yaklaşımı İle Televizyon Eğitimi Program Yapımı - Açıköğretim Fakültesi Örneği - Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1988.
- HALLORAN, MASSON, BROWN ve MCQUAIL. Televizyonun Etkisi "Televizyon İle Eğitim" MCQUAIL. Çev. Ayseli USLUATA. İstanbul : İstanbul Reklam Yayınları, 1973, ss. 53-60.
- HIZAL, Alişan. Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereklilikler. Ankara : A.Ü. Eğitim Fakültesi. 1983.
- JONKINS, Janet. Örgün Olmayan Eğitimde Film. Çev. Dursun GÖKDAĞ. Kurgu Dergisi, Eskişehir, No:3 , Ekim, 1980.

- KAPLAN, Seyit Ali. Görsel-İşitsel Araçlarla Eğitim. Trabzon : Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ekim, 1978.
- KARASAR, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi. İkinci Baskı. Ankara : Hacettepe-Taş Kitapçılık Ltd. Şti., 1984.
- , Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Dördüncü Baskı. Ankara : Hacettepe-Taş Kitapçılık Ltd. Şti., 1984.
- KESİM, Mehmet. İletişim Teknolojisindeki Gelişmelerden Teletex ve Viewdata'nın Uzaktan Öğretimde Kullanılması. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1985.
- KILIÇ, Levend. Eğitim Televizyonunda Yapımcı-Yönetmen. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1985.
- LEFRANC, Robert. Etkin Okul Televizyonunun Engelleri. Çev. Dursun GÖKDAĞ. Kurgu Dergisi. Eskişehir : Sayı: 5, Eylül 1980.
- LIVINGSTONE, Richard. Eğitimde Geleceğe Bakış. Çev. Turhan OĞUZKAN. Ankara : Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- OZANKAYA, Özer. Toplum Bilimine Giriş. Ankara : Savaş Yayınları, 1982.
- ÖZDAMAR, Necmettin. Mesleki Teknik Öğretim Dergisi, Ankara. Sayı: 280, Haziran 1976.
- ÖZDİL, İlhan. Uzaktan Eğitim Teknolojisi. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1985.
- ÖZYÜREK, Leyla. Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara : Milli Eğitim Yayınları, 1983.

- PEKGÖZ, Müslim, Rifat HANCILAR. Eğitimde Görme ve İşitme Araçları. Ankara : Güvendi Matbaası, 1970.
- PERRATON, Hillary. Uzaktan Öğretim Üzerine Bir Kuram Denemesi. Çev. Lütfi ÖZBİLGİN. Eğitim ve Bilim Dergisi. Ankara :
- SWALLOW, Norman. Televizyonun Gerçek Gücü. Çev. Aysel USLUATA. İstanbul : İstanbul Reklam Yayınları, 1973.
- TURÇENKO, V. Bilimsel Teknik Devrim ve Eğitimde Devrim. Çev. Ahmet OKAN. İstanbul : Konuk Yayınları, 1979.
- WITTIHE, Walter A. ve Charles F. SCHULLAR. Görsel ve İşitsel Araçlar. Çev. İlhan ÖZDİL. İstanbul : Milli Eğitim Basımevi, 1979.